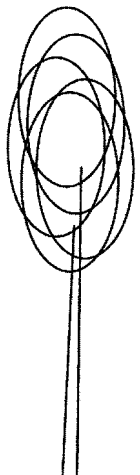

[22] gener de 2012

Ja hem començat les obres a la nova seu!

Normativa per a la publicació

• Estem oberts a qualsevol tipus de col·laboració. Així i tot, la Revista es reserva el dret a publicar només aquells escrits que no es considerin atacs a cap persona o institució o bé qüestions personals.

• És important que les vostres col·laboracions arribin per correu electrònic o correu ordinari en format informàtic, i que hi feu constar les vostres dades personals.

• No s'acceptaran cartes anònimes.

• Segons el volum d'escrits ens veurem obligats a fer-ne una selecció per donar entrada a diferents temes.

Edició Col·legi de Logopedes de Catalunya • Bruc, 72-74, 5è • 08009 Barcelona • Tel. 93 487 83 93 • Fax 93 487 94 52 • info@clc.cat

Coordinadora Diana Grandi

Equip de redacció Neus Albado, Anna Civit, Dani Domínguez, Elisabeth Dulcet, Marta Esteve, Diana Grandi, Catherine Perelló, Eduardo Ríos i Noemí Rodríguez

Col·laboradors Núria Bonet, Roser Garganta, Montserrat Massana, Àngela Nebot, Claudia Portilla, Manel Roig, Andreu Sauca, Francesc Vila i Josep M. Vila

Correcció lingüística Consorci de Normalització Lingüística

Disseny i maquetació Santi Duran

Dipòsit Legal B-6850-2001- ISSN 1696-1544

La Revista del CLC és una publicació del Col·legi de Logopedes de Catalunya. No s'autoritza la reproducció total o parcial d'aquesta publicació. La Revista del CLC accepta la diversitat d'opinions dels seus col·laboradors, els quals en són responsables.

Junta de govern del CLC

Anna Civit (degana)

Diana Grandi (sotsdegana)

M. Carme Martín (secretària)

Catherine Perelló (comptadora)

M. Victòria González Sánchez (tresorera)

Ingrid Fontanals (vocal de Barcelona)

Anna Vila (vocal de Girona)

Noemí Rodríguez Mitjavila (vocal de Lleida)

Olga Rion (vocal de Tarragona)

Eduardo Ríos (vocal de Benestar i Família)

M. del Mar Arriaga (vocal d'Educació)

M. Carme López García (vocal de Salut)

Gerència

Daniel Domínguez

Direcció tècnica

Elisabeth Dulcet i Diana Grandi

Administració

Neus Albado, Marta Esteve i Carme Pijoan

Sumari

Projecte façana de la nova seu del CLC

Editorial

"La perseverança és la virtut per la qual totes les altres virtuts donen el seu fruit" 3

L'espectador

Ressó social del PRODISCAT 4

Organigrama del CLC 5

Entrevista

Manuel Roig-Quilis 6

Racó científic

El recuento de historias como estrategia de intervención logopédica 8

Logopèdia preventiva:

Competències prèvies del llenguatge escrit. Implicacions en l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura (1a part) 13

Racó lúdic

Jocs 17

Vida col·legial

El nou concert de la logopèdia sanitària: una oportunitat? 18

El 13è aniversari del CLC 20

Presentació del protocol d'avaluació de lectoescriptura-dislèxia 21

Vocalia de Benestar i Família 22

Rol del comptador del CLC 23

Reflexió

Moments de canvi.

Millorar les nostres actituds: un repte o una necessitat? 24

Racó jurídic

L'intrusisme professional, una realitat latent a combatre entre tots 26

Dossier

Agenda de formació continuada del CLC 29

Racó informàtic

e-logopèdia (XXII)
Sistema d'estimulació neuro-auditiva (SENA) 30

Recursos

Llibres 32

Cartes dels lectors

Cartes i respostes 34

“La perseverança és la virtut per la qual totes les altres virtuts donen el seu fruit”

“És tan perseverant, Bertie. És el millor home que conec”. Aquesta frase de la pel·lícula “El discurs del rei”, pot il·lustrar l’actitud i el comportament més adients per tal d’afrontar aquests difícils moments que vivim. No és fàcil mantenir-se fort davant de les constants notícies pessimistes i dels esdeveniments no desitjats. Però la perseverança ha de ser la nostra aliada. Perseverar per tal de mantenir l’actitud professional, tenint cura de tot el que fem i de com ho fem. Perseverar en la millora de la nostra preparació, atenint-se als nous desafiaments i cercant les noves tècniques i eines que ens ajudin a superar-los. Perseverar per fer més visible i més reconeguda la nostra professió davant els estaments polítics i davant la societat. Perseverar per conèixer què es fa en altres parts del món i com podem portar-ho al nostre entorn més proper per enriquir el nostre treball.

Des del col·legi us volem encoratjar a assumir els reptes que trobem amb positivisme i amb

energia, i que penseu que poden ser moments per treure el millor de nosaltres mateixos. El col·legi treballa per a tot el col·lectiu i per als usuaris de la logopèdia en aquesta línia de futur, cercant noves possibilitats per a la professió, donant suport als professionals que volen formar-se i créixer, i també vol ser un fòrum de contacte i de debat entre ells, treballa amb els estaments polítics i públics per tal de posicionar millor els professionals de la logopèdia... en resum, serveix d’altaveu de la suma de les perseverances individuals.

I per això, estimats col·legues, per acabar us volem recordar la frase d’Artur Graf que encapçala aquest editorial i que pot ser el nostre motor en moments complexos del nostre dia a dia: “La perseverança és la virtut per la qual totes les altres virtuts donen el seu fruit”.

Junta de Govern del CLC

Ressó social del PRODISCAT

Equip de redacció

Moltes són les vegades que en el CLC se senten comentaris del tipus:

“...treballem dur i fem quantitat de feina i no ho sembla...”

“...un treball tan important i sembla que ningú no ho sapiga...”

“...no sabem donar promoció al que fem, ens cal més màrqueting...”

Bé, doncs sembla que aquesta vegada, l'hem encertat en el tema de la divulgació!

Des del CLC s'han creat els protocols anomenats PRODISCAT, dels quals ja hem anat informant en diferents articles i que tots ja coneixeu. Una feina molt ben feta, que ve acompanyada d'un reconeixement que se'ns devia feia temps per part del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Ja fa molts anys que els professionals de la logopèdia treballem els trastorns de l'aprenentatge, i més concretament de la lectoescriptura i la dislèxia....però molts! Des del CLC creiem fermament que som nosaltres els especialitzats per tractar-los sense menysprear altres professionals amb els quals treballem conjuntament, en xarxa o coordinats.

Ens complau oferir-vos la relació d'actes de presentació i articles que s'han escrit amb motiu de la presentació del PRODISCAT, en els quals no tant sols s'ha fet èmfasi en el tema de l'aprenentatge, sinó també en la feina dels logopedes i les logopedes. Podeu llegir-ne més a : ■

Entrevista amb la Consellera d'Ensenyament

Aquest recull de les diferents activitats de difusió del PRODISCAT pot ser incomplet, ja que, de ben segur, molts de vosaltres ho heu anat presentant a les escoles i alguns mitjans comarcals també els han esmentat. Si en teniu més informació, envieu-la al CLC i així podrem anar completant-la.

Us recordem que podeu adreçar els vostres dubtes, preguntes i comentaris a la

Roda de premsa Hble. consellera d'ensenyament Sra. Irene Rigau, Sra. Alba Espot directora general d'Educació Infantil i Primària i Sra. Anna Civit degana del CLC

- - GENERALITAT DE CATALUNYA
Sala de Premsa. 28-10-2011 - Ensenyament presenta les eines per a la detecció i actuació en la dislèxia des d'infantil a cicles postobligatoris.
http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/notapremsavw/detall.do?id=126730&idiona=0&departament=4&canal=5
- BTV NOTÍCIES.cat - Protocol de detecció de la dislèxia. 28-10-11
<http://www.btv.cat/btvnoticies/2011/10/28/protocol-de-deteccio-de-la-dislexia/#None>
- La Vanguardia.com/Barcelona - La Generalitat elabora un protocolo para detectar la dislexia en las aulas catalanas. Europa Press. 28-10-11
<http://www.lavanguardia.com/local/barcelona/2011/10/28/54236564646/la-generalitat-elabora-un-protocolo-para-detectar-la-dislexia-en-las-aulas-catalanas.html>
- Ara.cat - Entre un 4% i un 10% de la població pateix dislèxia. Sònia Sánchez. 28-10-11
http://www.ara.cat/societat/poblacio-pateix-dislexia_o_580742044.html
- Teinteresa.es - La Generalitat elabora un protocolo para detectar la dislexia en las aulas catalanas. Europa Press. 28-10-11
http://www.teinteresa.es/catalunya/barcelona/Generalitat-protocolo-detectar-dislexia-catalanas_o_580743387.html
- La Vanguardia - El rastre de la dislèxia a l'aula. - Maite Gutiérrez. 29-10-11
- Teinteresa.es - ¿Holgazán o disléxico? - Ana Minguella. 31-10-11
http://www.teinteresa.es/educa/Holgazan-dislexico_o_582543085.html
- TV3 - Els matins: Tractar la dislèxia.
<http://www.tv3.cat/videos/3793650/Tractar-la-dislexia>

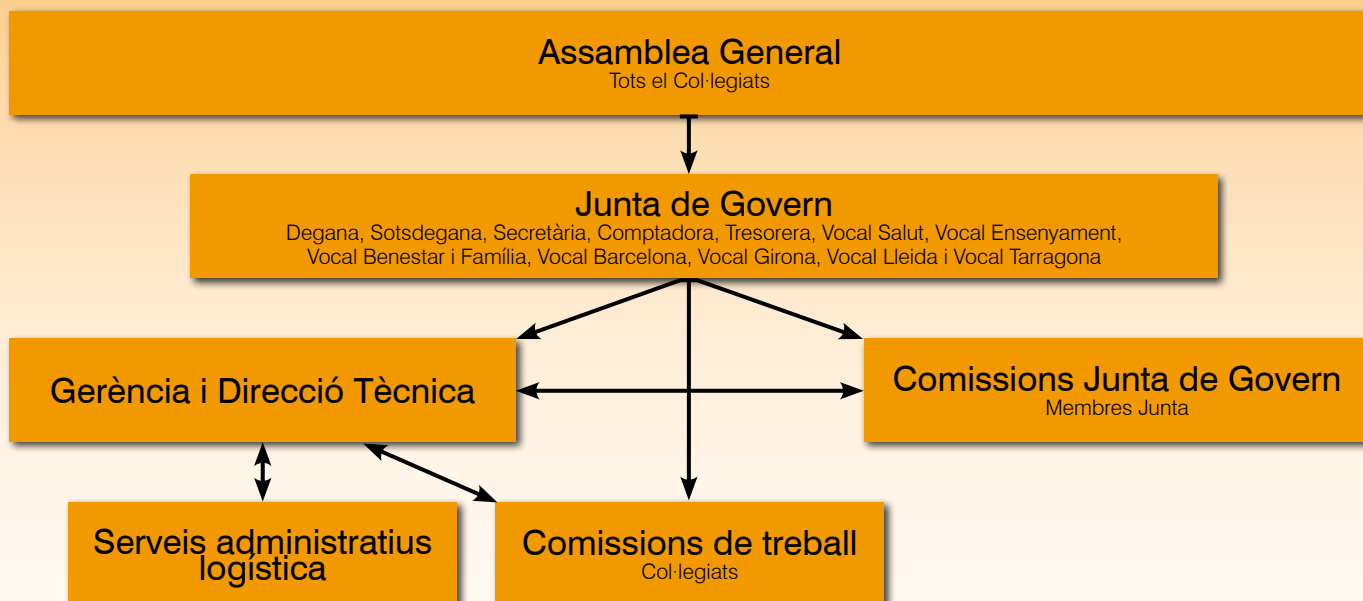
Comissió de Seguiment del PRODISCAT, a:
Comissió Prodiscat info@clc.cat

Cal explicar a la societat el que fem, cal que siguem presents en el seu dia a dia i cal que aquesta societat sàpiga en què som útils i en què la podem ajudar. ■

Organigrama del CLC

La maquinària del CLC es mou gràcies al treball de molts col·legiats! Agraïm a tots ells la seva dedicació i animem als que encara no participen en cap comissió, que ho facin. Entre tots farem créixer molt més el nostre col·legi professional!

JUNTA DE GOVERN:

Degana, Anna Civit
Sotsdegana, Diana Grandi
Secretària, M. Carmen Martín
Comptadora, Catherine Perelló
Tresorera, Victòria González
Vocal Salut, M. Carmen López
Vocal Ensenyament, Mar Arriaga
Vocal Benestar i Família, Eduardo Ríos
Vocal Barcelona, Ingrid Fontanals
Vocal Girona, Anna Vila
Vocal Lleida, Noemí Rodríguez
Vocal Tarragona, Olga Rion

COMISSIONS DE LA JUNTA DE GOVERN

Junta Econòmica

Domínguez, Daniel (gerent)
González, Victòria
Perelló, Catherine

Comissió de Comunicació Institucional

Civit, Anna
Dulcet, Elisabeth
Fontanals, Ingrid
Grandi, Diana
Perelló, Catherine
Ríos, Eduardo
Rodríguez, Noemí

Comissió Formació Continuada

Civit, Anna
Dulcet, Elisabeth
González, Victòria
Perelló, Catherine
Comissió Mixta amb al Dept. de Salut
Dulcet, Elisabeth
Grandi, Diana
López, Carme
i d'altres professionals del Dept. de Salut.

Comissió Col·laboració U.B.

Arriaga, Mar
Civit, Anna
Dulcet, Elisabeth
González, Victòria
Martín, M. Carmen

COMISSIONS COL·LEGIALS

Comissió d'Ensenyament

Arriaga, Mar (coord.)
Civit, Anna
Dulcet, Elisabeth
Comissió de Benestar i Família

Ríos, Eduardo
Comissió de Salut
López, M. Carme (coord.)
Clemente, Ivett
Demestres, Anna M.
Fusté, Mireia
Guerrero, Angels
Gutiérrez, Belén
Jiménez, Conxita
López, Esther
Martínez, Elena
Ochoa, M. Jesús
Pallerés, Inés
Parera, M. Lluïsa
Pérez, Alvaro
Puignou, Tània
Ríos, Eduardo
Vallès, Esther
Comissió de Perfil Professional
Dulcet, Elisabeth
Grandi, Diana
Herrera, Elisabet
Vendrell, Josep M.
Vila, Josep M.

Comissió Econòmica externa

Bonet, Núria
Massanas, Mercè
Comissió PRODISCAT

Civit, Anna
Dulcet, Elisabeth
Garriga, Enriqueta
González, Victòria
Huguet, Carme
Martín, M. Carmen
Sala, Mireia (coord.)
Comissió de la Vocalia de Barcelona
Fontanals, Ingrid

Comissió de la Vocalia de Girona

Massana, Montserrat
Puyuelo, Maria
Rojas, Imma
Vila, Anna (coord.)

Comissió de la Vocalia de Lleida

Rodríguez, Noemí
Comissió de la Vocalia de Tarragona
Rion, Olga

Comissions de Protocols d'avaluació logopèdica per patologies

Protocol Afasies
Fité, Pilar
Fusté, Mireia

Pell, Eulàlia
Protocol Alteracions i Dèficits Auditius

Oliva, Graciela
Ropelato, Carolina

Protocol Atenció, Memòria, i Funcions Executives

Cuscó, Roser
Ferré, Montserrat
García Arcalís, Mireia
Teijeiro, Dolors

Protocol Disfàgia

Ejarque, Judith
Garcia, Marisa
Protocol Disfuncions Orofacials

Donato, Graciela
Carasusán, Laura
Ventosa, Yvette

Protocol Dislàlies i Disglòssies

Oliva, Graciela
Sardà, Marta
Xirínacs, Sergi

Protocol Lectoescriptura

Casas, Cristina
González, Victòria
López Almunia, Esther

Martín, M. Carmen

Protocol Ritme i Fluència

Bagó, Anna
Dulcet, Elisabeth
Xirínacs, Sergi

Protocol Trastorns Específics Llenguatge

Herrero, Teresa
Navarro, M. Isabel
Solà, M. Victòria

Protocol Trastorns Veu

Egea Mònica
Oliva, Graciela
Sauca, Andreu
Vila, Josep M.

Protocol Laringectomitzats

Amorós, Núria
Arcas, Jesús
Broquetas, Mª Nieves

Ríos, Eduardo
**Comissió Assessora en Logopèdia del
CatSalut**

Bonet, Montserrat
Duaso, Núria
Dulcet, Elisabeth
Fortiana, Mireia

Grandi, Diana
Herrero, Teresa
López, Carme
López, Esther
Pallarés, Inés
Vila, Josep M.

Comissió de Pèrits Judicials

Grandi, Diana (coord.)
Costa, Mar
Covas Estruga, Anna

Donato, Graciela
Dulcet, Elisabeth
Ejarque, Judith
Escribano, Belén

Garganta, Roser
González, Victòria
Hernández, Francisco

Jiménez, Conxita
Martínez-Burbana, Raquel
Mosquera, Silvana

Noguer, Caterina
Oliva, Graciela

Rebull, Pilar

Rojas, Imma

Sardà, Marta

Sauca, Andreu

Soldevila, M. Carme

Membres del Torn d'Intervenció Pro- fessional (TIP) 2012 Dept. Justícia

Dulcet, Elisabeth
Escribano, Belén
Garganta, Roser

González, Victòria

Grandi, Diana

Rebull, Pilar

Rojas, Imma

Sardà, Marta

Comissió Logopedes a Atenció Precoç

Fontanals, Ingrid (coord.)

Abella, Montserrat

Andreu, Gemma

Cuadra, Sandra

Dulcet, Elisabeth

Fernández, Fina

Julia, Míriam

López, Esther

Marginet, Maite

Pujals, Yolanda

Samper, Pura

Sepúlveda, Eva

Torrents, Sara

Aquestes Comissions desenvolupen la seva activitat amb el suport de Gerència, Direcció Tècnica i Administració del CLC.

Entrevista a Manuel Roig-Quilis

Equip de redacció

El Dr. Manuel Roig-Quilis es va formar en Pediatria en el “Institut de Pediatria de Barcelona” durant els anys 1971 a 1974 i en el “Children’s Hospital of Oklahoma University” l’any 1975. Va realitzar la residència en Neurologia amb especial dedicació a la Neurologia Pediàtrica a la Universitat de Colorado (USA) en el període comprés entre els anys 1975 i 1979. Després de finalitzar la residència en neurologia va efectuar un fellowship en malalties neuromusculars a la mateixa Universitat de Colorado. Completà la tesi doctoral entre els anys 1987 i 1990 a la Thomas Jefferson University of Philadelphia (USA) i a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Des de l’any 1983 és el responsable del Servei de Neurologia Pediàtrica del Hospital Universitari Vall d’Hebron. L’any 1991 va fundar el Laboratori de Recerca de Neurologia Pediàtrica en el “Institut de Recerca Vall d’Hebron”. El Servei de Neurologia Pediàtrica i el seu laboratori d’investigació associat, des de l’inici, han produït un gran nombre de publicacions en els camps de la patologia neuromuscular, les malalties neurometabòliques i el de les malalties neurogenètiques.

Tot això, gràcies a la intervenció del seu pare, tal i com ell mateix va explicar el dia de la presentació del seu llibre, ja que la verdadera passió del Dr. Roig era i és el cine i volia convertir-se en director cinematogràfic. D’aquí la il·lusió per documentar-ho tot? De fet ha dirigit tesis doctorals i ha projectat tot el seu saber en els diversos articles que ha escrit i sobretot en el llibre publicat. Mentrestant, ell segueix “filmant” darrera la càmera...

Com s’inicia el teu interès pels trastorns oromotors?

En adonar-me de les dificultats que presentaven molts infants, primer en l’alimentació i després en la parla. M’havien fet la consulta en el període neonatal amb sospita diagnòstica de miopatia congènita.

Com faries una definició entenedora pels logopedes del que són els trastorns oromotors?

La definició inclou totes les dificultats o trastorns que s’originen per disfuncions o lesions d’un o més d’un dels components del sistema oromotor. En el cas concret dels trastorns oromotors en l’edat pediàtrica, la majoria són congènits, i les manifestacions clíniques canvien amb el pas dels anys.

Aquestes dificultats perduren en el temps o bé es poden produir canvis?

Crec que l’originalitat del concepte

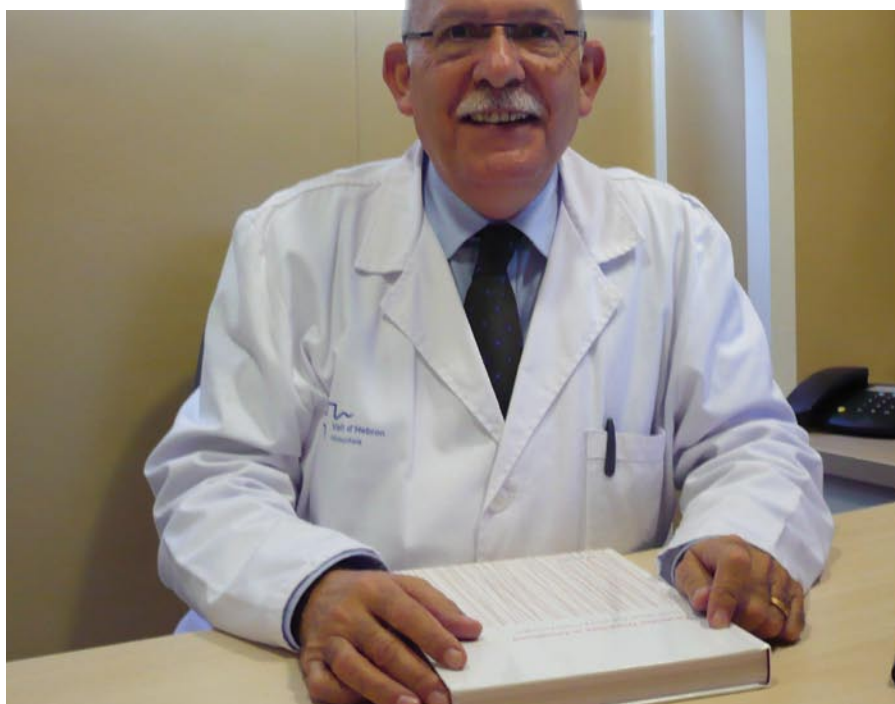
trastorns oromotors congènits que vaig proposar ja fa uns quants anys rau principalment en el concepte dinàmic, és a dir, que les manifestacions clíniques d’aquests infants o nens canvien amb el pas del temps i els canvis, en molts casos, si se’n coneix la causa, es poden anticipar.

Quants anys fa que diagnostiques aquest tipus de trastorn i en fas el seguiment posterior?

Més de 25 anys.

Quina incidència tenen els trastorns oromotors en la població catalana? I en la resta de l’Estat?

No crec que s’hagi avaluat mai. La meua impressió és que les consultes per dificultats en l’alimentació o en la parla són bastant freqüents durant l’edat pediàtrica. Els trastorns oromotors greus són bastant menys freqüents. L’última revisió de la nostra casuística al HUVH superava els 250 casos.

Fa poc vas presentar el llibre “Oro-motor Disorders in Childhood”, on es pot apreciar la multidisciplinarietat de professionals implicats en el diagnòstic, el tractament, el seguiment i la reeducació dels nens amb aquests tipus de trastorns. Com es dona a la realitat quotidiana de Catalunya aquesta relació? Es concreta realment? És a dir, es té en compte el treball interdisciplinari per millorar la qualitat de vida d'aquests nens?

Crec que en els últims 10 anys la sensibilitat per aquest tipus de trastorns ha augmentat notablement i el nombre de professionals ben preparats per diagnosticar i tractar aquest grup de pacients és més elevat. Tanmateix, el que ens manca és l'existència de grups multidisciplinaris ben coordinats dins del marc de les institucions de salut catalanes. No cal dir que estaria molt satisfet si aquest llibre contribuís a la consolidació d'aquests grups multidisciplinaris.

Creus que és important el treball del logopeda per millorar la qualitat de vida dels nens amb trastorns oromotors? Perquè?

Sens dubte, entre moltes raons perquè és el professional que, juntament amb els mestres, com que està més temps en contacte amb el nen i la seva família pot donar-los el millor suport.

Quin vincle ha d'haver-hi entre el neuròleg i el logopeda per tal que el treball sigui adequat?

Fonamentalment es poden establir dos tipus de vincles: a) els que es produeixen en l'àmbit dels equips multidisciplinaris especialitzats en l'avaluació i diagnòstic. En aquests casos la interacció que es produeix dins de les institucions és quasi diària i, en general, contribueix a generar millores per als pacients en tots sentits. I b) els derivats de l'intercanvi d'informació amb els professionals de la logopèdia que tenen cura dels pacients de forma ambulatoria.

Què destacaries de les aportacions que has rebut des de la logopèdia per a la teva feina?

L'aportació queda ben palesa quan mires els autors del llibre: més de la meitat són logopedes.

Per acabar, quins apartats del llibre recomanaries especialment als logopedes?

Naturalment la tercera part, la que fa referència al tractament, podria ser la més interessant per a aquest grup de professionals de la salut. Tanmateix, aquest és un llibre que en primer lloc està fet amb la intenció d'ajudar els nens i nenes amb trastorns oromotors i les seves famílies, en segon lloc que està escrit fonamentalment per neuròlegs pediàtrics, logopedes i nutricionistes i en últim lloc que està pensat com a llibre de consulta per a qualsevol dubte que pugui sorgir durant l'avaluació o tractament d'aquest grup de nens i nenes. ■

El recuento de historias como estrategia de intervención logopédica

Claudia Rosario Portilla Ramírez* y Angélica Sepúlveda Castillo

Fonoaudiólogas Universidad Nacional de Colombia. Profesoras Asociadas del Departamento de Psicología Evolutiva y de la Educación. Universitat de Barcelona**

* Logopeda (Col. CLC 1974) del Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Primerenca CDIAP Aspanias

** Miembros del Grup de Recerca en Escriptura i Llenguatge GREL que dirige Dra. Ana Teberosky (www.aprendetextos.com)

Lo propio del recuento es intentar volver sobre los contenidos y las palabras del cuento, sobre su organización, la jerarquía/orden de las diferentes unidades informativas (elementos de la historia). En este esfuerzo por reconstruir contenidos y formas, niño y terapeuta trabajan en la reproducción de unidades discursivas a través de diversas operaciones lingüísticas que favorecen el desarrollo del lenguaje, entre estas operaciones se encuentra la paráfrasis, el verbatim, la reformulación, el comentario.

La actividad de recontar historias constituye una potente estrategia tanto para la evaluación como para la intervención del lenguaje. Como procedimiento de evaluación el recuento sirve tanto para la valoración de la comprensión como de la expresión de lenguaje. En cuanto a la valoración de la comprensión, el recuento ofrece información sobre la capacidad de los niños de recuperar de forma organizada diferentes unidades informativas y el tipo de relaciones que se establecen entre ellas, esto equivale a mostrar los modos en los que son capaces de interpretar y reconstruir una unidad discursiva. Y en relación a la expresión, se ha señalado que el recuento de historias ofrece una muestra del lenguaje útil para valorar diferentes aspectos de la forma, el contenido y el uso (Owens, 2004). Como estrategia de intervención, el recuento de historias se convierte en una actividad auténtica para suscitar, modelar, modificar, enseñar aspectos específicos de la forma, el contenido y el uso en los que los niños muestran dificultades. En particular, el recuento se ha utilizado para optimizar la competencia gramatical y lexical de los niños (Liles, 1993; Swanson, Fey, Mills & Hood, 2005). Por otra parte, la comprensión y producción de narraciones suele incluirse en la intervención logopédica no sólo como contexto para la evaluación e intervención del lenguaje sino también como objetivo de intervención en sí mismo.

En esta comunicación nos ocuparemos de ejemplificar los resultados de una intervención con énfasis en desarrollo narrativo en niños con dificultades del lenguaje y que reciben intervención en el contexto de atención temprana. Durante el proceso de asesoramiento de esta intervención se estableció como principio que **el recuento de historias es un contexto comunicativo** natural de comprensión y producción del lenguaje, lo que comportó una selección rigurosa de los materiales, tareas y estrategias de interacción por parte de los terapeutas. A modo de ejemplo, presentaremos el análisis de dos muestras de recuento de una historia leída (pre y post intervención) producidos por dos niños.

Los análisis dejan ver cambios esenciales en el proceso de producir mejores unidades de información, incorporar marcadores temporales, incorporar personajes y comprender y producir las acciones vinculadas a un evento principal. El análisis se efectuó a partir de instrumentos diseñados para mostrar cambios post-intervención y que demuestran ser útiles en el momento de valorar la evolución en las producciones de los niños.

Ventajas del recuento de historias para la intervención

- Le ofrece al terapeuta la posibilidad de controlar el lenguaje de la intervención en relación a diferentes variables: cantidad, tópico y complejidad (Gazella & Stockman, 2003).
- Ofrece una referencia compartida entre terapeuta y niño que incluye tanto las unidades de información como las formas y usos del lenguaje.
- Ofrece oportunidades sistemáticas/controladas para el despliegue de las actividades propias de los procesos de enseñanza-aprendizaje del lenguaje.
- Ofrece una oportunidad ágil para valorar cambios y la capacidad de incorporar modelos gracias al carácter “repetitivo comprensivo” y no “repetitivo mecánico” de la tarea, lo que puede garantizar la funcionalidad y transferencia de las habilidades modificadas y/o aprendidas.

El programa de intervención

El programa de intervención en narrativa establecía dentro de sus metas principales, estimular la producción de narraciones completas (con los componentes de la gramática de la historia apropiados al relato que les explicaba a los niños). Para ello, se intentó

- Promover la descripción del escenario: el lugar y tiempo donde acontecen los eventos
- Promover la presentación/ descripción de los personajes
- Promover la explicación de los eventos desencadenantes y antecedentes (eventos iniciales, secuencias de acciones)
- Promover la explicación de los eventos consecuentes (consecuencias; cierres de episodios)

Participantes

Caso 1 “Álex”

5a, 3m en el momento de la evaluación. Con una edad psicolingüística compuesta 10 meses por debajo de su edad cronológica. Según resultados del Test de Illinois de Aptitudes Psicolingüísticas –ITPA. A nivel representativo, Alex tiene preservado el nivel de expresión en el canal verbal y muestra dificultades en la comprensión y asociación auditivas. A nivel automático, Álex presenta dificultades en la memoria secuencial en los dos canales: auditivo y viso-motor y en la integración visual.

Diagnóstico de retraso moderado de lenguaje expresivo. Dificultades en la estructuración morfológica sintáctica del lenguaje. Problemas de articulación en expresión espontánea.

Caso 2 “Juan”

4a, 10 m en el momento de la evaluación. Con una edad psicolingüística compuesta 9 meses por debajo de su edad cronológica según resultados del Test de Illinois de Aptitudes Psicolingüísticas –ITPA. A nivel representativo, Juan tiene preservado las capacidades de comprensión visual y auditiva; presenta dificultades en la expresión verbal. A nivel automático, las dificultades se expresan en el área de memoria secuencial en el canal visomotor aunque en todas las áreas obtiene resultados

más bajos que lo esperado (integración gramatical, auditiva, visual y memoria secuencial auditiva).

Diagnóstico de retraso moderado de lenguaje expresivo. Dificultades en la estructuración morfológica-sintáctica del lenguaje. Problemas de articulación en expresión espontánea. Muestra problemas de atención.

Procedimiento e instrumentos

Se planificaron 15 sesiones de intervención que incluyeron como estrategia principal el recuento de historias leídas con el niño. El texto principal que orientó la intervención fue seleccionado atendiendo a dos criterios: a) presencia de elementos de la gramática de la historia en una trama comprensible para el perfil lingüístico y comunicativo de los niños participantes; y b) cantidad y variabilidad temática de los episodios que permitiera la segmentación del texto y trabajarlo durante todo el proceso terapéutico.

Como procedimiento general, se ofrecía una lectura compartida entre niño y terapeuta del texto completo y por episodios en algunas de las sesiones de intervención. Se generaban conversaciones y actividades sobre los elementos de la historia y de los episodios y se demandaba al niño recontar la historia. Al inicio y al final de la intervención se pidió un recuento de toda la historia y durante el proceso, se pedía el recuento por episodios. Se obtuvieron registros del recuento de la historia pre y post intervención.

ANÁLISIS

Comparación de recuento base (inicial) y recuento post intervención (final)

Calculamos el Índice de Complejidad Narrativa (Gillam & Gillam, 2008) en el recuento inicial obtenido después de la primera lectura compartida y el recuento final registrado en la sesión de cierre del programa de intervención. El Índice de Complejidad Narrativa es un instrumento diseñado para valorar avances obtenidos a partir de programas de intervención narrativa. El instrumento puntúa aspectos tanto macro como micro estructurales del relato, esto es, aspectos relativos tanto a la estructura episódica como a las marcas lingüísticas que explicitan la calidad de las relaciones que se establecen entre los estados o eventos que se presentan.

Por otra parte, identificamos un estadio en la secuencia de progresión de Madurez Narrativa propuesta por Nelson (2007). Este instrumento también tiene en cuenta tanto elementos del esquema del relato como de la organización del mismo.

RESULTADOS

El contraste realizado a través de la obtención del Índice de Complejidad Narrativa (Gillam y Gillam, 2008) y de la identificación del estadio de Madurez Narrativa (Nelson, 2007) muestra avances importantes entre el recuento base (inicial) y el recuento post intervención (final). En las tablas indicamos la comparación de los dos recuentos con el análisis de la aparición de elementos de la gramática de la historia. En **negrita**, subrayado y paréntesis se indican las categorías que aparecen, se valoran y puntúan. En **rojo**, se indican elementos que aparecen en el recuento y lo hacen más evolucionado ya que ilustran la incorporación de elementos clave de la historia. Iluminado aparecen segmentos que denotan una secuencia de estados y acciones relacionados entre sí.

1. Caso ALEX

RECuento INICIAL (RI)	RECuento FINAL (RF)
la rana (Personaje) ha visto que.... el sol desaparecía y unos.... núvols oscuros se acercaban al sol y ella ha dicho que està plovent (Discurso indirecto) le gusta aigua porque sabe nadar (Frase causal) toda su casa estaba hundida (Estado) [ruptura] el pájaro (Personaje) iba a su casa y....y <u>se va a la casa de</u> cerdito (Personaje) (Escenario) (Iniciación de evento) y estaba plorant porque... estaba tot mullat (Frase causal) y ese que no sé cómo se llama ese animal... le ha dicho que todo no, no se moja y tienen hambre (Estado) ah si, eso era!! tenían hambre y no quedaba más comida y... nadaba nadaba a la lluvia y por eso la llevaba y...y su amiga rata la salvó y después (Marcador temporal)... estaba su rata y... los amigos de él... ahora si tenían comida y cogían toda la comida (Acción) y la rata (Personaje) subía allí y comieron nada más	que había pluvado mucho que te te mucho!!! i después casi había nublado y después había mirado el cielo después había saltado después había llovido mucho ahh!!! después ya estaba ploviendo que todo estaba que: sshshshsh!!! que había mirado hacia abajo que su casa estaba hundida había ido <u>a la casa de la oca</u> (Personaje) (Escenario) que también estaba hundida! (Frase adverbial) y se había ido a la casa del cerdito (Personaje) (Escenario) y después había llorado porque era llorica (Frase causal) habían ido a la casa de la liebre (Personaje) (Escenario) y había dicho que no... que no estaba hundida! (Discurso indirecto) no había escuchado! ellos y después no sé, no había quedado comida (Iniciación de evento) y había gana y había tenido una idea (Respuesta interna) (Acción) después... la rata (Personaje) había nadado mucho (Iniciación de evento) después... ya había cansado ahogado (Acción) después la rata había salvado había explicado todo... la rana (Personaje) ahora estaba vivo... (Consecuencia) después sus amigos estaban xxxx la rata había cogido un palo había metido a la agua después había cogido toda la comida la rata había dicho xxxx la rana dijo "la rana!" después había arreglado todo eso es el fin solo sé eso!

A. El Índice de Complejidad Narrativa (Gillam & Gillam, 2008)

Muestra 1. Recuento base (inicial)	Muestra 2. Recuento post intervención																																																								
<table> <tr><td>Personaje</td><td>1</td></tr> <tr><td>Escenario</td><td>1</td></tr> <tr><td>Iniciación del evento</td><td>1</td></tr> <tr><td>Respuesta interna</td><td>0</td></tr> <tr><td>Planes</td><td>0</td></tr> <tr><td>Acciones</td><td>1</td></tr> <tr><td>Complicación</td><td>0</td></tr> <tr><td>Consecuencia</td><td>0</td></tr> <tr><td>Evaluación/comentarios del narrador</td><td>0</td></tr> <tr><td>Marcadores formularios</td><td>0</td></tr> <tr><td>Marcadores temporales</td><td>1</td></tr> <tr><td>Frases causales, adverbiales</td><td>2</td></tr> <tr><td>Conocimiento del diálogo</td><td>1</td></tr> <tr><td>Total puntaje de ICN</td><td>8</td></tr> </table>	Personaje	1	Escenario	1	Iniciación del evento	1	Respuesta interna	0	Planes	0	Acciones	1	Complicación	0	Consecuencia	0	Evaluación/comentarios del narrador	0	Marcadores formularios	0	Marcadores temporales	1	Frases causales, adverbiales	2	Conocimiento del diálogo	1	Total puntaje de ICN	8	<table> <tr><td>Personaje</td><td>1</td></tr> <tr><td>Escenario</td><td>2</td></tr> <tr><td>Iniciación del evento</td><td>2</td></tr> <tr><td>Respuesta interna</td><td>1</td></tr> <tr><td>Planes</td><td>0</td></tr> <tr><td>Acciones</td><td>2</td></tr> <tr><td>Complicación</td><td>0</td></tr> <tr><td>Consecuencia</td><td>1</td></tr> <tr><td>Evaluación/comentarios del narrador</td><td>0</td></tr> <tr><td>Marcadores formularios</td><td>1</td></tr> <tr><td>Marcadores temporales</td><td>2</td></tr> <tr><td>Frases causales, adverbiales</td><td>2</td></tr> <tr><td>Conocimiento del diálogo</td><td>1</td></tr> <tr><td>Total puntaje de ICN</td><td>15</td></tr> </table>	Personaje	1	Escenario	2	Iniciación del evento	2	Respuesta interna	1	Planes	0	Acciones	2	Complicación	0	Consecuencia	1	Evaluación/comentarios del narrador	0	Marcadores formularios	1	Marcadores temporales	2	Frases causales, adverbiales	2	Conocimiento del diálogo	1	Total puntaje de ICN	15
Personaje	1																																																								
Escenario	1																																																								
Iniciación del evento	1																																																								
Respuesta interna	0																																																								
Planes	0																																																								
Acciones	1																																																								
Complicación	0																																																								
Consecuencia	0																																																								
Evaluación/comentarios del narrador	0																																																								
Marcadores formularios	0																																																								
Marcadores temporales	1																																																								
Frases causales, adverbiales	2																																																								
Conocimiento del diálogo	1																																																								
Total puntaje de ICN	8																																																								
Personaje	1																																																								
Escenario	2																																																								
Iniciación del evento	2																																																								
Respuesta interna	1																																																								
Planes	0																																																								
Acciones	2																																																								
Complicación	0																																																								
Consecuencia	1																																																								
Evaluación/comentarios del narrador	0																																																								
Marcadores formularios	1																																																								
Marcadores temporales	2																																																								
Frases causales, adverbiales	2																																																								
Conocimiento del diálogo	1																																																								
Total puntaje de ICN	15																																																								

* El Índice de Complejidad Narrativa permite calcular la puntuación total según unos criterios específicos que valoraran la presencia y complejidad de cada uno de los elementos de la gramática de la historia.

En el recuento inicial se ofrecen informaciones sobre estados de cosas más que la narración de eventos encadenados. En cambio, en el recuento final aunque aún los vínculos causales entre las acciones no son explícitos, se observa una secuencia de eventos en la cual las acciones expuestas se entienden como respuestas a un evento inicial. De todas maneras, predomina la ausencia de una trama episódica explícita.

B. Estadio de Madurez Narrativa (Nelson, 2007)

Muestra 1. Recuento base (inicial)	Muestra 2. Recuento post intervención																												
<table> <tr><td>Estadio</td><td>☒</td></tr> <tr><td>Descripción aislada</td><td>☒</td></tr> <tr><td>Secuencia temporal</td><td></td></tr> <tr><td>Secuencia Causal</td><td></td></tr> <tr><td>Episodio Abreviado</td><td></td></tr> <tr><td>Episodio Completo</td><td></td></tr> <tr><td>Múltiples episodios</td><td></td></tr> </table>	Estadio	☒	Descripción aislada	☒	Secuencia temporal		Secuencia Causal		Episodio Abreviado		Episodio Completo		Múltiples episodios		<table> <tr><td>Estadio</td><td>☒</td></tr> <tr><td>Descripción aislada</td><td></td></tr> <tr><td>Secuencia temporal</td><td>☒</td></tr> <tr><td>Secuencia Causal</td><td></td></tr> <tr><td>Episodio Abreviado</td><td></td></tr> <tr><td>Episodio Completo</td><td></td></tr> <tr><td>Múltiples episodios</td><td></td></tr> </table>	Estadio	☒	Descripción aislada		Secuencia temporal	☒	Secuencia Causal		Episodio Abreviado		Episodio Completo		Múltiples episodios	
Estadio	☒																												
Descripción aislada	☒																												
Secuencia temporal																													
Secuencia Causal																													
Episodio Abreviado																													
Episodio Completo																													
Múltiples episodios																													
Estadio	☒																												
Descripción aislada																													
Secuencia temporal	☒																												
Secuencia Causal																													
Episodio Abreviado																													
Episodio Completo																													
Múltiples episodios																													

2. Caso JUAN

RECuento INICIAL (RI)	RECuento FINAL (RF)
surt una granota (Personaje) I plovía I després estaven més granotes, Molts més granotes, què és? I una rata la salvava (Acción) També buscaven als seus amics (Acción) També tenien un palito Caminant, caminant (Acción) També hi ha carbó Ja he acabat Acabat el conte	la cuqui estrella ha mirat el sol (Acción) i mira ploure (Acción) ha sortir el ploure un poquet (Acción) i després molt i ha vingut a casa a fer un café (Acción) i després ha vingut el aigua xxxx a casa i després es va a la casa de la oca (Acción)(Personaje) (Escenario) i després a la casa del porquet (Acción)(Personaje) (Escenario) i després a la casa del porquet havien totes les coses al seu lloc no i després a casa de la zebra a zebra no! una zebra, una zebra diferenta i després se marxaven tots i faltava un poquet de dinar i després ha salit i quedó aquí i la cuqui estrella diu no , no no!! (Discurso directo) i després ha anat a baixar a l'aigua (Iniciación de evento) i s'ha posat l'aigua molt alta i després es va enfonsar un poquet (Consecuencia) i després pujava i pujava (Acción) i després el ratolí a salvava (Consecuencia) i anaven a casa (Iniciación de evento) i després portaven el dinar (Acción) i després xxxx i després es mengen tot això (Consecuencia) i ja acabo!

A. El Índice de Complejidad Narrativa (Gillam & Gillam, 2008)

Muestra 1. Recuento base (inicial)	Muestra 2. Recuento post intervención																																																								
<table> <tr><td>Personaje</td><td>1</td></tr> <tr><td>Escenario</td><td>0</td></tr> <tr><td>Iniciación del evento</td><td>0</td></tr> <tr><td>Respuesta interna</td><td>0</td></tr> <tr><td>Planes</td><td>0</td></tr> <tr><td>Acciones</td><td>1</td></tr> <tr><td>Complicación</td><td>0</td></tr> <tr><td>Consecuencia</td><td>0</td></tr> <tr><td>Evaluación/comentarios del narrador</td><td>0</td></tr> <tr><td>Marcadores formularios</td><td>0</td></tr> <tr><td>Marcadores temporales</td><td>1</td></tr> <tr><td>Frases causales, adverbiales</td><td>0</td></tr> <tr><td>Conocimiento del diálogo</td><td>0</td></tr> <tr><td>Total puntaje de ICN</td><td>3</td></tr> </table>	Personaje	1	Escenario	0	Iniciación del evento	0	Respuesta interna	0	Planes	0	Acciones	1	Complicación	0	Consecuencia	0	Evaluación/comentarios del narrador	0	Marcadores formularios	0	Marcadores temporales	1	Frases causales, adverbiales	0	Conocimiento del diálogo	0	Total puntaje de ICN	3	<table> <tr><td>Personaje</td><td>2</td></tr> <tr><td>Escenario</td><td>2</td></tr> <tr><td>Iniciación del evento</td><td>2</td></tr> <tr><td>Respuesta interna</td><td>0</td></tr> <tr><td>Planes</td><td>0</td></tr> <tr><td>Acciones</td><td>1</td></tr> <tr><td>Complicación</td><td>1</td></tr> <tr><td>Consecuencia</td><td>1</td></tr> <tr><td>Evaluación/comentarios del narrador</td><td>1</td></tr> <tr><td>Marcadores formularios</td><td>0</td></tr> <tr><td>Marcadores temporales</td><td>2</td></tr> <tr><td>Frases causales, adverbiales</td><td>0</td></tr> <tr><td>Conocimiento del diálogo</td><td>1</td></tr> <tr><td>Total puntaje de ICN</td><td>13</td></tr> </table>	Personaje	2	Escenario	2	Iniciación del evento	2	Respuesta interna	0	Planes	0	Acciones	1	Complicación	1	Consecuencia	1	Evaluación/comentarios del narrador	1	Marcadores formularios	0	Marcadores temporales	2	Frases causales, adverbiales	0	Conocimiento del diálogo	1	Total puntaje de ICN	13
Personaje	1																																																								
Escenario	0																																																								
Iniciación del evento	0																																																								
Respuesta interna	0																																																								
Planes	0																																																								
Acciones	1																																																								
Complicación	0																																																								
Consecuencia	0																																																								
Evaluación/comentarios del narrador	0																																																								
Marcadores formularios	0																																																								
Marcadores temporales	1																																																								
Frases causales, adverbiales	0																																																								
Conocimiento del diálogo	0																																																								
Total puntaje de ICN	3																																																								
Personaje	2																																																								
Escenario	2																																																								
Iniciación del evento	2																																																								
Respuesta interna	0																																																								
Planes	0																																																								
Acciones	1																																																								
Complicación	1																																																								
Consecuencia	1																																																								
Evaluación/comentarios del narrador	1																																																								
Marcadores formularios	0																																																								
Marcadores temporales	2																																																								
Frases causales, adverbiales	0																																																								
Conocimiento del diálogo	1																																																								
Total puntaje de ICN	13																																																								

En el recuento base no se genera una narración, en cambio, en el recuento post intervención aunque lo que predomina en un poco más de la mitad del texto es la enunciación de estados, éstos están organizados en secuencia temporal. Además, en el último segmento el niño logra formular una secuencia de estados y acciones relacionados entre sí. Si bien el segmento carece de marcas explícitas es posible reconocer los vínculos semánticamente.

B. Estadio de Madurez Narrativa (Nelson, 2007)

Muestra 1. Recuento base (inicial)	Muestra 2. Recuento post intervención																												
<table> <tr><td>Estadio</td><td>☒</td></tr> <tr><td>Descripción aislada</td><td>☒</td></tr> <tr><td>Secuencia temporal</td><td></td></tr> <tr><td>Secuencia Causal</td><td></td></tr> <tr><td>Episodio Abreviado</td><td></td></tr> <tr><td>Episodio Completo</td><td></td></tr> <tr><td>Múltiples episodios</td><td></td></tr> </table>	Estadio	☒	Descripción aislada	☒	Secuencia temporal		Secuencia Causal		Episodio Abreviado		Episodio Completo		Múltiples episodios		<table> <tr><td>Estadio</td><td>☒</td></tr> <tr><td>Descripción aislada</td><td></td></tr> <tr><td>Secuencia temporal</td><td>☒</td></tr> <tr><td>Secuencia Causal</td><td></td></tr> <tr><td>Episodio Abreviado</td><td></td></tr> <tr><td>Episodio Completo</td><td></td></tr> <tr><td>Múltiples episodios</td><td></td></tr> </table>	Estadio	☒	Descripción aislada		Secuencia temporal	☒	Secuencia Causal		Episodio Abreviado		Episodio Completo		Múltiples episodios	
Estadio	☒																												
Descripción aislada	☒																												
Secuencia temporal																													
Secuencia Causal																													
Episodio Abreviado																													
Episodio Completo																													
Múltiples episodios																													
Estadio	☒																												
Descripción aislada																													
Secuencia temporal	☒																												
Secuencia Causal																													
Episodio Abreviado																													
Episodio Completo																													
Múltiples episodios																													

En el recuento inicial no hay narración sino una descripción aislada y en el recuento post intervención avanza hacia la construcción de secuencias temporales

En los dos casos los niños consiguieron pasar de producir descripciones aisladas, a empezar a tramar temporalmente una secuencia de eventos.

Conclusiones

El recuento es solo una de las estrategias dentro de la intervención en narrativa, y como tal, demanda al terapeuta una selección rigurosa de los objetivos, textos, materiales y actuaciones en el proceso terapéutico. El recuento como estrategia permite enfatizar tanto los elementos macroestructurales de la narración (personajes, lugares, secuencias de acciones, resolución) como aspectos microestructurales (uso de conjunciones, de marcadores temporales y causales, la inclusión de adjetivos, de adverbios, etc.). De manera particular, el recuento permite a partir de la repetición genuina de unidades de información encadenadas, incorporar los modelos ofrecidos por el terapeuta y favorecer los objetivos específicos de desarrollo narrativo como los específicos del lenguaje. El recuento de historias permite también transferir las capacidades lingüísticas y comunicativas a otro contexto como el de narración espontánea.

En este trabajo hemos ejemplificado algunos cambios en relación a la incorporación de elementos propios de la gramática de la historia y del plano de los estados mentales de los personajes. De igual manera, elementos de la microestructura textual que ayudan a que se las unidades de información que el niño ha captado mantengan mejor cohesión. Los cambios en unidades de información (semántica) son los más notorios. A partir de aquí, la intervención debería tener un énfasis en los elementos estructurales del lenguaje a nivel morfosintáctico.)

Este análisis preliminar, nos permite demostrar la potencialidad del uso del recuento de historias como una estrategia que ofrece ventajas y beneficios en el proceso terapéutico logopédico. Hemos considerado en este análisis dos instrumentos destinados a registrar los cambios promovidos a partir de una intervención en narrativa, observando por una parte, los logros en la intervención de dos niños en una tarea particular, y la potencialidad en el uso de los instrumentos para medir esos cambios.

Las ventajas del recuento de historias influyen definitivamente el plano motivacional del niño, haciendo que la tarea de “volver a contar” se convierta en una situación natural de comunicación en la que los terapeutas podemos modificar, resaltar, expandir, reformular, modelar y enseñar formas apropiadas de lo narrativo y de la forma, el contenido y el uso del lenguaje. ■

REFERENCIAS

- Gazella, J. & Stockman, I. (2003). Children's story retelling under different modality and task conditions: implications for standardizing language sampling procedures. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 12, 61-72.
- Hayward, D., & Schneider, P. (2000). Effectiveness of teaching story grammar knowledge to pre-school children with language impairment. an exploratory study. *Child Language Teaching and Therapy*, 16(3), 255-283.
- Owens, R. E. (2004). *Language disorders : A functional approach to assessment and intervention* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Petersen, D., Gillam, S. Spencer, T. & Gillam, R. (2010). The effects of literate narrative intervention on children with neurologically based language impairments: an early stage study. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 53, 961-981.
- Swanson, L., Fey, M., Mills, C. & Hood, L. (2005). Use of narrative-based language intervention with children who have specific language impairment. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 14, 131-143.

AGRADECIMIENTOS

- Agradecemos la colaboración en este trabajo a la logopeda Sandra Cuadra Hualde (Col. CLC 875) y a la psicóloga Silvia Ardanuy Subías (Col. COPC 11834) profesionales del CDIAP ASPANIAS.

Avís molt important per a tots els col·legiats

Fa molt temps que s'estan enviant per correu electrònic els fulls informatius, les comunicacions tant de cursos de formació continuada com d'altres activitats amb descompte per a tots els col·legiats, etc.

SI VOLS REBRE TOT AIXÒ, SI US PLAU, ENVA'NS EL TEU CORREU ELECTRÒNIC ACTUALITZAT A: info@clc.cat

Logopèdia preventiva: Competències prèvies del llenguatge escrit. Implicacions en l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura (1a part)

Mònica Ballester, col. 08-1768 i Núria Bonet, col. 08-0142

Dins de la diversa demanda que ens arriba a la consulta de logopèdia infantil, una quantitat considerable està relacionada amb dificultats per seguir els aprenentatges escolars i, més específicament, per adquirir competència en l'ús de la lectura i l'escriptura.

Trobem nens que sense entrar en el quadre del trastorn dislèctic fan una **lectura mecànica sense comprendre'n** el contingut i sovint la seva escriptura **presenta una sèrie d'errors gràfics** bastant comuns: os que són com as, as que són us, pes que són 1...

Podem observar que, en escriure, tenen **postures que són perjudicials** per al cos en creixement i per a la visió en desenvolupament, que agafen el **llapis amb mala prensió** i amb un **excés de tensió** al braç que els provoca fatiga. Nens que als 7 anys tenen sensació de fracàs i estan totalment desmotivats per a llegir i escriure ja que porten temps intentant-ho sense èxit.

Hem **volgut reflexionar** sobre aquests fets i posar una **mirada en la realitat quotidiana del nen, de la família i de l'escola**, i ens preguntem si potser el conjunt de la societat estem tenint massa pressa perquè tots els nens i nenes aprenguin a llegir i a escriure "com abans millor" i probablement no sabem mirar si ells estan prou preparats per fer-ho.

Sí que trobem un considerable percentatge de mestres i pares que expressen inquietud i sovint desorientació, en relació amb aquest aprenentatge tan bàsic per al nen. Tot i que en cap cas es

pot generalitzar, la realitat socio-familiar és summament complexa i l'escola a Catalunya, pel que fa a l'educació infantil i els seus plans de treball, presenta característiques molt diverses dins de l'ampli marge que dona el Departament en la definició curricular.

Els **mestres estan preocupats** perquè els nens i nenes no paren atenció i no llegeixen a preescolar i potser, pel camí, es deixen de treballar alguns aspectes fonamentals perquè el nen creixi com a nen i adquireixi les habilitats bàsiques per aprendre.

Hi ha **nens acomodats en el mínim esforç**, que esperen que els pares els ajudin a fer la feina sense haver intentat de fer-ho ells primer.

Hi ha **pares estressats i cansats de la jornada laboral**, que de seguida premien o no lluiten perquè el fill faci l'intent per aconseguir l'aprenentatge esperat i no comparteixen prou temps amb ell.

La pressió social, les editorials de llibres escolars, els objectius que cal complir a l'escola, etc... preparen l'entorn de manera que **sembla que tots els infants han de passar a primer sabent ja llegir i escriure**, quan alguns nens tenen encara 5 anys i no estan preparats per assolir aquest aprenentatge.

Davant d'aquest panorama sovint tenim un nen insegur, mancat de confiança.

FONAMENTS TEÒRICS

Com aprenen els nens i nenes a llegir i a escriure? Ho fan tots de la mateixa manera i al mateix ritme? A quina edat convé introduir aquest aprenentatge?

Quins **prerequisits** s'han de donar en el nen per considerar que pot aprendre a **llegir i escriure amb eficàcia**? Podem diferenciar alguns aspectes que siguin **específics** i únics per a l'**aprenentatge de la lectoescriptura**?

Endinsant-nos dins de les múltiples referències bibliogràfiques observem que cada escola pedagògica, lingüística, neurològica, biològica o psicològica ens dona diferents respostes.

Els més naturalistes de l'àmbit pedagògic deixen que el nen vagi aprenent al seu ritme, sense posar unes fites, com a Summerhill; d'altres, que ho aprenguin ajudats per la immersió de rics materials per a la llengua escrita. Uns ho ensenyen de forma **analítica**, so per so i grafia per grafia, com Montessori, i de forma més **global** ens ho ensenya Decroly. Les escoles constructivistes com Teberosky expliquen que **llegir és comprendre i escriure**,

reproduir. I com diu J. Mallart, als nens els cal treballar abans de la lectoescriptura habilitats encaminades a **desenvolupar destreses de control motor.**

Dins de l'àmbit psicològic Vigotsky explica el paper actiu del nen, un **control conscient i voluntari de l'aprenentatge**, i Tolchinsky explica que aquest aprenentatge el farà ser capaç, amb les eines que li són donades, de **resoldre els problemes** que se li presentin a la vida. Els autors Palliscar-Brawn insisteixen en la importància de **la motivació**, que el nen estigui interessat en un tema i després ja aprendrà la tècnica per a la lectura.

Quant a les destreses necessàries per a l'aprenentatge de la lectoescriptura, en trobem una que sembla ser absolutament necessària: la **Consciència Fonològica (CF)**, que és una **habilitat específica i imprescindible a desenvolupar en el nen** per a què pugui fer aquest aprenentatge.

Sobre aquesta afirmació ja en parlava el 1966 Mme. Borel Maissonny quan feia referència a la seva característica predictiva de l'èxit en aquest aprenentatge: "Els infants que no **se'n surten, d'aprendre a llegir**, són els que **no saben fer l'anàlisi de la tira fònica.**"

La CF implica que el nen s'adoni que la tira fònica, aquella sèrie de paraules que ell vol llegir, es descompon en unitats més petites que són els fonemes i que, per a poder-los escriure, els haurà d'associar una grafia.

A aquesta consciència s'hi pot arribar a partir dels 5 anys i la majoria de nens i nenes hauran d'ésser ajudats per a fer-ho, amb exercicis progressius d'anàlisi de les paraules.

Alegria i Morais l'any 1979 estudien la capacitat d'anàlisi de la tira fònica i els resultats expliquen que a l'edat de 4 anys pràcticament cap nen no se'n surt; amb 5 anys, se'n surt un 17%, mentre que amb 6 anys un 70% pot fer aquesta anàlisi i, amb una mica d'ajut, pot arribar a una àmplia majoria.

L'Enriqueta Garriga, en el seu treball L'adquisició de la lectura en el nen sord: cal saber parlar per poder llegir? (2003), presenta una progressió sobre l'evolució d'aquesta capacitat, basada en estudis fets als EUA, que, tanmateix, no han estat validats amb la nostra població escolar. Però sí que es fa constància sobre el fet que l'aprenentatge de la lectura posa

en evidència les importants diferències individuals.

L'informe Faros, dut a terme per l'Hospital de Sant Joan de Déu el 2010, explica que hi ha "un percentatge de nens que no aconsegueixen llegir i escriure i que els primers símptomes acostumen a aparèixer en edat infantil, s'incrementen i manifesten clarament a primària, i s'agreugen i fossilitzen a secundària. La intervenció més efectiva és aquella que incideix en els **mecanismes cerebrals més bàsics que intervenen en un aprenentatge.** Els nens amb trastorns de l'aprenentatge pateixen i tenen **baixa autoestima** com a resultat de les seves dificultats".

PREVIS A L'APRENTATGE DE LA LECTOESCRITURA

Així doncs, quins són els principis bàsics i necessaris per a fer un bon **aprenentatge de la lectoescriptura**? Alguns autors en diran nivells de maduració, d'altres, aprenentatges previs i d'altres, mínims bàsics. Tots ells estan d'acord a dir que són destreses desenvolupades a casa i a l'escola i en cada infant es donen en moments diferents.

Vigotsky ens diu que són unes **activitats intel·lectuals** per construir i reorganitzar el coneixement en un àmbit intrapersonal.

Palliscar-Brawn (84) explica que el nen pot aprendre o aprèn a llegir i a escriure a mesura que va adquirint i integrant diferents **estratègies** que li són **ensenyades**, però que **requereix instrucció**, i J. Mallart diu que són un **conjunt d'activitats prèvies a l'ensenyament** de l'escriptura, encaminades a desenvolupar la **destresa motora, la coordinació manual** i tots els requisits necessaris per a l'èxit en l'escriptura.

Goldstein, en canvi, estudià amb persones amb lesions cerebrals localitzades que provocaven la pèrdua de la lectura i/o escriptura. Molts neurolegs com Zazzo Picq, Vayer, Stambak, Bucher van llavors crear proves neurològiques encaminades a captar una **multiplicitat de factors** que es correlacionen amb l'aprenentatge de la lectoescriptura. El més conegut per nosaltres és Frostig, que va crear una sèrie de subtests com la **Coordinació visuomotriu**, la **Discriminació Figura-Fons**, la **Constància de la forma**, les **Posicions en l'espai** i les **Relacions espacials**. I després feu tot un programa de reeducació per tal de reforçar

tots aquells aspectes que sortien amb un nivell més baix.

Podem concloure que el nen necessita adquirir unes competències bàsiques prèvies per a l'aprenentatge del llenguatge escrit; **necessita desenvolupar els coneixements, capacitats i habilitats**, i que per fer-ho ha de ser **guiat i acompanyat per l'adult**.

Entenem la **llengua escrita** com un sistema de representació que s'aprèn després de la llengua oral. **Llegir** és desxifrar signes i abstracte'n un pensament. **Escriure** és saber expressar un pensament a través de signes gràfics. Però nosaltres volem ensenyar els nostres nens a **llegir i a escriure de forma eficaç** i això vol dir: **llegir amb correcció i cercant la comprensió; escriure per expressar el que pensem i amb el mínim esforç.**

La visió dels diferents autors i des de les diferents disciplines suposa punts de vista antagònics que de vegades semblen contradictoris i que, erròniament, sovint volen ser excloents els uns dels altres.

El treball que us presentem pretén tenir en compte l'infant des de tots els vessants, conscients de la seva interrelació entre uns i altres, i mirar el nen des de la seva realitat intrínseca dins els seus contextos quotidians: la família i l'escola.

PRIMERS PERÍODES DE VIDA DE LA PERSONA. De 0 a 7 anys.

Parlarem de **desenvolupament i maduració** des del punt de vista biològic (de l'estructura orgànica i la fisiologia, tant dels òrgans perifèrics com del sistema nerviós), **psíquic, sensorial, motriu i afectiu**.

a) Entenem **desenvolupament** com els canvis graduals a través dels quals es passa d'un estat a un altre de més complex i més adaptat.

Cada estat és preparatori i punt de partida de l'immediatament següent i, al mateix temps, té **un període de formació i un període de funcionament òptim**. El punt de màxima maduresa comença a encavalcar-se amb els inicis de l'estadi posterior, en el qual quedarà integrat.

Si pensem en el desenvolupament anatómic fisiològic del sistema nerviós, veiem que és un llarg procés que s'inicia en la vida intrauterina, ja des del primer mes de gestació, i continua més enllà del naixement, d'una forma enormement activa de 0 a 6 anys, però que dura tota la vida.

El **desenvolupament anatómic cerebral** es fa basant-se i seguint un **programa genètic**, però no exclusivament així, ja que hi tenen un paper fonamental totes les **influències que rep del medi**. Ens referim a influències **físiques, psíquiques i emocionals**, que repercuten en tots els àmbits de la persona i, que el nen rep com un tot a través de la cura que la figura de la "mare" i el "pare" li donen en el temps de maternització: alimentació, higiene, postures en què se'l posa, atenció a les malalties, temps i pauses en el contacte, mirades, carícies, moixaines, cançons, parla...

Tot repercuteix en informació sensorial, motriu, intel·lectual i afectiva que el nen anirà processant. Al mateix temps que rep i organitza aquesta informació, també desenvolupa i creix en el domini i major o menor consciència de cadascuna de les diferents àrees de la seva vida, i va constituint una sòlida base sobre la qual s'anirà construint a si mateix.

b) Ens referim a **maduració** quan parlem dels processos de desenvolupament de l'encèfal humà, és a dir, a la manera com el teixit nerviós es va organitzant anatómicament i fisiològicament. Tot això es fa seguint un programa seqüencial comú a l'espècie humana però amb variacions individuals.

El nen madura seguint el que els teòrics anomenen **Períodes crítics**, que són **els límits de temps dintre dels quals es pot organitzar bé una funció**.

"Perquè el desenvolupament es faci correctament **és necessari que, en el moment adequat, el medi aportï els estímuls necessaris per organitzar**

una determinada funció. Si no, en aquest període no es crearan els circuits neuronals adients, i la qualitat de la funció o es veurà alterada, o bé no apareixerà." (J. Ponces i Vergé).

Un cop passat el període crític per a cada funció tot i que la plasticitat cerebral és una capacitat que continua durant tota la vida, és més limitada i més difícil i el cervell aplica l'estratègia d'establir compensacions.

A logopedes, mestres, pares i cuidadors ens ha d'interessar aportar al nen en aquests períodes crítics tots els referents necessaris perquè aflori i creixi el seu llenguatge, i li hem de donar les possibilitats per a què faci, en el seu moment, un bon aprenentatge de la lectoescriptura.

Ja és sabut que **les emocions** repercuten notablement en la nostra capacitat per aprendre i, constitueixen una memòria sense llenguatge que tenyeix tots els àmbits de la nostra vida tant individual com col·lectiva.

Les emocions **seleccionen les nostres percepcions, influeixen** en la nostra **capacitat d'atenció, de raonament, en la nostra memòria** i en les nostres conductes, de manera que poden afavorir o dificultar, o distorsionar, els aprenentatges.

En els nens l'emoció és summament viva tant cap a les persones com cap als objectes, i tot i que podem tenir algunes emocions innates, la majoria són adquirides, per això caldrà tenir-ne cura i observar-ne l'evolució.

El joc amb el nen serà una bona eina per a fer-lo conscient de les seves emocions

i **regular-les**, alhora que constitueix un bon indicador per observar com aquestes es van desenvolupant i van evolucionant. A més, el joc és el gran aliat per adquirir els **aprenentatges per caminar per la vida**.

Com diu Piaget, no es pot separar el procés de maduració de les emocions i del pensament. En l'infant, la conducta emocional passarà d'un funcionament impulsiu, basat en les necessitats i la intuïció, amb la característica de la pròpia **emoció que sorgeix**, per anar evolucionant **vers la "voluntat"**, que li permetrà fer-se amo dels seus processos de relació i també d'aprenentatge.

QUÈ PROPOSEM? Prevençió en logopèdia

Volem apropar-nos al màxim a la perspectiva dels seus **contextos naturals** de creixement i d'aprenentatge, tant **a casa com a l'escola**.

Cal potenciar el **víncle emocional** que tenen els pares i educadors amb els nens dins de l'**entorn natural: tocar-lo, abraçar-lo, parlar-li a prop, jugar-hi, mantenir-hi un contacte visual i auditiu, que el nen senti que estem a prop d'ell...**

Els adults amb el contacte amb l'infant potencien la **capacitat d'observar-lo**, i així, el van coneixent, amb les seves particularitats i les seves preferències; l'ajuden a **desplegar totes les seves possibilitats i a estimular les seves mancances** i no defallir en la **repetició** de cada un dels aprenentatges i/o vivències. Això vol dir que, a poc a poc, aquesta repetició diària dels diferents aprenentatges s'anirà convertint en **hàbit** i faltarà només donar **temps** perquè això sigui possible.

Si en aquest procés l'adult denota, observa o intueix que alguna cosa no acaba d'anar bé, o no avança d'acord amb la norma, és quan cal anar a consultar a l'especialista.

En relació amb l'aprenentatge de llegir i escriure hem definit quatre pilars que, al nostre entendre, constitueixen una sòlida base per a aquest aprenentatge, que són: la **Motivació**, el **Llenguatge Oral**, el **Pensament** i la **Representació Gràfica: el cos, l'espai i el moviment**.

Considerem aquests quatre blocs com una sola realitat. Són quatre aspectes que es desenvolupen tots al mateix temps i el nen se'ls fa seus com una sola cosa. L'infant s'anirà manifestant més o menys

destre, o amb més o menys preferència, en unes o altres àrees, però els adults sabem que s'han d'anar desenvolupant totes en conjunt de manera tan equilibrada com sigui possible.

Els **quatre pilars són necessaris i imprescindibles**, i, tenir en compte aquest esquema servirà als professionals per a

fer les anàlisis i els seguiments necessaris per poder determinar, en un primer moment, quines són les potencialitats més accentuades de cada nen.

D'altra banda, **permetrà descobrir** en quina àrea o àrees **l'infant pot presentar mancances** per així poder-li **aportar l'estimulació necessària**. Primerament,

orientant a les persones que tracten habitualment amb el nen i, al cap d'un cert temps, en valorar l'evolució, es determinarà si és necessària o no una intervenció més intensiva per part de l'especialista adient.

Així entenem nosaltres una logopèdia preventiva i eficaç. ■

BIBLIOGRAFIA:

(Les que estan marcades en negreta són de lectura recomanada)

- Alegria J. et Mousty, Ph. Les troubles phonologiques et métaphonologiques. Article d'"Enfance" Bruxelles. 2004
- Angüera, Isabel. Animación a la lectura con niños (també té publicat un volum per treballar amb adolescents). Editorial CCS
- Beard, Ruth M. Psicología evolutiva de Piaget. Ed Kapelusz 1971
- Bruner, J. La parla del nin. Eumo
- Bruner, J. Desarrollo cognitivo y educación. Morata
- Camps Mundó, A.. La gramàtica a l'escola bàsica, entre els 5 i els 10 anys. Barcanova
- **Correig, M. Fonologia aplicada. Primers passos en l'aprenentatge de la llengua escrita. Ed. 62**
- Descloit, M. Poesies amb suc. La Galera
- De la Vega, R. y Zambrano, A. Memoria [en línea]. La Circunvalación del hipocampo, septiembre 2007 <http://www.hipocampo.org/memoria.asp>
- Font Esteve, Monserrat. Llegir i escriure per viure. Ed.
- Fernández Baroja, F. Llopis Paret, A. M. Pablo de Riesgo, C. La dislexia: origen, diagnóstico y recuperación. Editorial: CEPE S.L. Colección educación especial y dificultad de aprendizaje
- **Garriga, E. L'adquisició de la lectura en el nen sord. Cal saber parlar per saber llegir? 2002**
<http://www.xtec.cat/creda-catcentral/materials%20openjats/egarriga1.pdf>
- Guardiet, M. A. L'audició musical a l'Educació Infantil i Primària. Cap 5: Desenvolupament cognitiu i audició musical al llarg de l'escolarització
- Fundación Germán Sánchez Rupérez: publica periòdicament llibres sobre temes de lectura des de l'any 1989 aproximadament; els edita l'editorial Pirámide.
- Juan, F. X. "La importància de la lectura i de l'escriptura a l'educació infantil. Propostes didàctiques. Els racons." Centre de professorat d'Inca. Cantabou 25. Juny 2007
- Julia Dinarès, T. "Encetar escriure. Per un aprenentatge lúdic i funcional de la llengua escrita" Ed Rosa Sensat, 1995
- Lázaro Martínez A. Desarrollo psicológico del niño. (De los 18 meses a los 8 años). Ministerio de Educación y ciencia.
- Lebrero, M. Fundamentación teórica y enseñanza de la lectura y escritura. UNED
- León, J. A. Conocimiento y discurso, claves para inferir i comprender. Pirámide
- Levin, E.- Ponència: "SAP", Igualada, 2002
- Morgado, I. Conferència EDU21.cat 9/2/2010
- McKay Moore Sohlberg, Catherine A. Mateer (1989). Introduction to cognitive rehabilitation: theory and practice. New York: Guilford Press
- Muñoz Vallejo, M.D. Rehabilitación de la lengua oral y escrita. Bases Neuropsicolingüísticas. Ed CEPE
- **Narbona, J. Claude Chevre-Muller i altres: "El lenguaje del niño. Desarrollo normal, evaluación y trastornos". Ed. Masson, 1997**
- Navarra, J. Ponència "L'enfoc neuropsicològic dels estudis sobre les dislèxies i disgrafies en els infants" III Jornades sobre logopèdia i escola 1988.
- Piaget: Seis estudios de Psicología. Ed. de Bolsillo.
- **Pintado, J. (2009). «Automatismes en l'adquisició de la lectura a l'educació infantil."IN. Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa, V. 1, n. 1, PÀGINES 69-90.**
http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol1_num1/j-pintado/index.html
- Ponce Vergé, J. Aportació de la neurociència a la comprensió del desenvolupament i el funcionament mental.
<http://www.intercanvis.es/pdf/18/18-08.pdf>
- Rius M. "Más juego y menos actividades extraescolares" Article publicat a La Vanguardia el 16 setembre de 2011.
<http://www.lavanguardia.com/estilos-de-vida/20110916/54216033596/mas-juego-menos-actividades-extraescolares.html>
- Rosselló, M, Rul-lan, V. "Prerequisits a l'avaluació psicològica". Arc-46 inforienteducació. Escrits educatius. Ponència presentada a II Jornades dels equips psicopedagògics de les illes balears. 1989
- Rueda M. Jugar és per al nen, pensar amb veu alta. XVIII Jornades CDIAPS 2011
- Rueda, M., Sánchez, E., González, L. "El análisis de la palabra como instrumento para la rehabilitación de la dislexia". Article de Infancia y Aprendizaje, 1990
- Sans Fitó, A. "Per què em costa tant aprendre?" Ed. Edebé 2008
- **Sans Fitó, A. Coordinadora de la Unitat de trastorns de l'Aprenentatge escolar. L'aprenentatge en la infància i l'adolescència. Claus per evitar el fracàs escolar. Servei de Neurologia HSJD. Barcelona, 2010. Quaderns Faros, nº 4**
http://www.faroshsjd.net/adjuntos/1774.2-Faros4_Catala.pdf
- Secall, M. Victòria. La capsa dels sons. Prens Universitaria
- Miryam, Isabel. Problemas más frecuentes/lectoescritura <http://www.psicologoescolar.com>
<http://grafomotricidad.blogspot.com/2010/08/estrategias-para-el-desarrollo-de-la.html#links>
- Sacks, O. "Veo una voz" Ed. Anaya 1991
- R. Steiner. "El primer septenio". Cuadernos de antroposofía
- AA.VV. Racó a racó. Activitats per treballar amb nins i nines de 3 a 8 anys. Ed. Rosa Sensat
<http://www.scpediatrica.cat/sessions2.php>
- "L'aprenentatge de la lectoescriptura des d'una perspectiva constructivista ".Vol. 1 i 2. Ed. Graó

Joc 1.

Aquí s'han barrejat 5 metàfores destria-les per llegir-les

El La No Miro Els vent nit puc oblidar una rosa fils daurats canta és un vel els ulls tenyida de la tarda en els pins de color negre de color de cel de sang m'inspiren per escriure.

METÀFORA -1 --

METÀFORA -2 --

METÀFORA -3 --

METÀFORA -4 --

METÀFORA -5 --

Joc 2.

A què fan referència aquestes paraules ?

gallardet, vela, obenc, proa, botavara, timó.

Sabries col·locar-les en un dibuix ????

Joc 3.

Aparella aquestes paraules perquè tenen el mateix significat.

pasta, empipar-se, mentida, castanya, estomacar, diners,
enfadar-se, cop, bola, pegar, cruspí, menjar.

----- / -----

----- / -----

----- / -----

----- / -----

----- / -----

----- / -----

solució joc 1: METÀFORA -1: El vent canta en els pins. METÀFORA -2: La nit és un vel de color negre. METÀFORA -3: No puc oblidar els ulls de color de cel. METÀFORA -4: Miro una rosa tenyida de sang. METÀFORA -5: Els fils daurats de la tarda m'inspiren per escriure. joc 2: Totes elles fan referència a les parts d'un vel: joc 3: pasta / diners • estomacar / pegar • mentida / bola • cruspí / menjar • castanya / cop • empipar-se / enfadar-se

El nou concert de la logopèdia sanitària: una oportunitat?

Josep M. Vila, Col. 08-0004

El nostre país disposa d'un sistema sanitari amb una cobertura àmplia. En comparació amb altres territoris del món, podem considerar que gaudim d'uns serveis sanitaris de qualitat i dels quals pot fer ús tota la ciutadania. Però respecte a la prestació de serveis de logopèdia, hem de reconèixer que el nostre sistema públic de salut ha quedat força endarrerit. Només hem de comparar les oportunitats d'atenció que disposen els ciutadans francesos o anglesos, per poder advertir que aquests serveis són, a casa nostra, deficitaris.

Grup de treball de la Comissió Assessora de Logopèdia del CatSalut.

El nostre país disposa d'un sistema sanitari amb una cobertura àmplia. En comparació amb altres territoris del món, podem considerar que gaudim d'uns serveis sanitaris de qualitat i dels quals pot fer ús tota la ciutadania. Però respecte a la prestació de serveis de logopèdia, hem de reconèixer que el nostre sistema públic de salut ha quedat força endarrerit. Només hem de comparar les oportunitats d'atenció que disposen els ciutadans francesos o anglesos, per poder advertir que aquests serveis són, a casa nostra, deficitaris.

Tothom sap que els nostres centres hospitalaris públics no disposen dels equips humans i tècnics adequats per garantir una atenció de qualitat, malgrat que les persones destinades a aquesta funció estan altament preparades i ofereixen la millor actuació professional i humana possible. Fa molts anys, l'administració va optar per un model de doble xarxa complementària. Per una part hi ha pocs centres públics amb serveis de logopèdia i la resta de territori és atès per centres de titularitat privada amb un contracte de prestació de serveis regulat per un concert que han assolit fruit d'un concurs públic. Aquest fet és comú a tot el territori de l'Estat espanyol, encara que hi ha diferències significatives en la seva aplicació segons les decisions dels diferents governs autonòmics. Catalunya no és a la primera línia de les prestacions sanitàries en serveis de logopèdia.

La història és llarga però no anirem gaire enrere. L'any 2006, el nostre govern va convocar un concurs per a la prestació dels serveis d'atenció logopèdica. Les condicions d'aquell concurs eren inadequades per a garantir la qualitat d'aquesta prestació. Així ho va entendre el CLC i va presentar una impugnació de l'articulat. El procés encara està en mans del tribunal de justícia. Aquell concert està a punt de finalitzar.

De manera paral·lela, el Col·legi de Logopedes de Catalunya ha seguit el treball quotidià de relacions amb la Conselleria de Salut per mitjà de la Comissió Mixta creada ja fa anys i que permet anar millorant alguns aspectes de l'atenció logopèdica sanitària pública.

Un dels resultats d'aquesta relació va ser la convocatòria d'un grup de treball per a la redacció del Pla de Rehabilitació de Catalunya entre els anys 2007 i 2008. Es tracta d'un document que defineix quines són les alteracions ateses en el marc públic i concreta els criteris d'inclusió dels pacients, els canals de derivació i algun dels instruments de valoració funcional que han de servir als professionals que integren els equips o serveis de rehabilitació per objectivar l'estat funcional i la discapacitat de les persones pacients a l'inici i al final del procés. Aquest document el podeu consultar a http://www10.gencat.cat/catsalut/archivos/pla_rehabilitacio_catalunya.pdf. El document és un bon marc de referència però no genera canvis qualitatius ni quantitius en l'atenció logopèdica, ja que no s'hi introdueixen noves prestacions ni es modifiquen les condicions del concert amb les empreses que presten el servei de logopèdia.

En els darrers mesos s'ha iniciat un nou procés de converses i treball que ens obre noves possibilitats a establir un funcionament que suposi una millora per al sistema actual. El Servei Català de la Salut ha convocat aquell grup de professionals i el CLC per preparar les bases del nou concurs, que es convocarà durant aquest any 2012 i que podrà tenir una durada de deu anys. Aquest fet és una novetat. En la preparació de l'anterior concert no hi va participar el CLC ni cap dels professionals ara convocats. Podem aportar propostes de millora i potser es tindran en compte.

Membres de la Comissió Assessora amb Josep Anton Teixidó i Josep Lluís Díez Betoret, del CatSalut.

La Comissió Assessora de Logopèdia del CatSalut està format per:
 Mª Asunción Aracil Martínez, Societat Catalana de Pediatria.
 Montserrat Bonet i Agustí, Universitat de Barcelona.
 Núria Duaso i Caldes, Corporació Sanitària Parc Taulí.
 Elisabet Dulcet i Valls, Col·legi de Logopedes de Catalunya.
 Mireia Fortiana i Carbonell, Centre de Rehabilitació Sant Antoni Abat.
 Diana Grandi Trepas, Col·legi de Logopedes de Catalunya.
 Teresa Herrero Íscar, Hospital Vall d'Hebron.
 Esther López Almunia, Corporación Fisiogestión.
 M. Carme López García, CAP Drassanes (Institut Català de la Salut).
 José Martínez Rivero, CAP Mataró (Institut Català de la Salut).
 Inés Pallerés Ferrer, UTE ACERE.
 Enric Perelló Scherdel, Soc. Catalana d'Otorinolaringologia i Patologia Cervicofacial.
 Mercè Torres Esteban, Centre de Rehabilitació i Llenguatge.
 Mercedes Velasco, Societat Catalana de Medicina Física i Rehabilitació
 Josep M. Vila i Rovira, Universitat Ramon Llull

No és una carta als Reis d'Orient, és una feina complexa on cal aportar propostes sòlides i que no siguin una despesa desmesurada, i menys quan el procés de treball s'està fent en un context de crisi econòmica general. Però cal demanar noves prestacions, millors condicions de pagament, una classificació més ajustada a la realitat i a la ciència, unes bases de concurs que permetin atendre els pacients amb dignitat i eficiència... hi ha moltes millores a proposar. Esperem que alguna es pugui aconseguir.

Les persones que formen part d'aquesta comissió de treball dediquen una part del seu temps a intentar millorar la logopèdia del nostre país, tasca en la qual tot l'equip de govern del CLC també es troba dia a dia, malgrat que els resultats no sempre són visibles ni amb èxit. No sabem si finalment milloraran les condicions del concert, ni si això serà una millora real per als pacients i per a les condicions de treball dels logopedes dels centres concertats. Però no podíem deixar passar l'oportunitat!!! Us en tindrem informats. ■

El 13è aniversari del CLC

Equip de redacció

El dimecres 5 d'octubre, a la seu del COACB (Col·legi Oficial d'Agents Comercials de Barcelona), vam celebrar el 13è Aniversari del CLC. La tarda va passar molt de pressa, per la quantitat i sobretot pel tarannà de les diverses activitats programades.

La degana del CLC, Sra. Anna Civit, va obrir l'acte i va donar pas a la presentació del **PRODISCAT (Protocols de Detecció de la Dislèxia adreçats a l'àmbit educatiu)**, a càrrec de les logopedes Mireia Sala i M. Carme Martín (autores del PRODISCAT, conjuntament amb Victòria González, Enriqueta Garriga, Carme Huguet, Elisabeth Dulcet i la mateixa Anna Civit).

Els protocols estan adreçats a mestres i inclouen una franja d'edat des de P5 fins a batxillerat. Tots els protocols consten d'un cos comú i d'una part específica i tenen una redacció clara i concisa. En el full n. 61 s'explica cadascuna d'aquestes parts. A més a més, en aquesta mateixa revista, a la secció de l'espectador, trobareu una ressenya de les presentacions posteriors que s'han anat fent d'aquesta eina en els diferents mitjans de comunicació. Els protocols van ser molt ben rebuts pels mestres, que són els que els utilitzaran per detectar la dislèxia a l'escola, i estan a la vostra disposició, tant al web del Departament d'Ensenyament com al web del CLC.

Després de la presentació del PRODISCAT es va fer **l'homenatge als col·legiats**

d'honor, que havíem iniciat el juliol passat dins el 3r Congrés del CLC. Vam tornar a veure el vídeo que havíem vist en aquella ocasió, amb fotografies molt emotives dels diferents col·legiats d'honor d'enguany en diferents moments de les seves vides professionals. En el dia del 13è aniversari es tractava de fer un homenatge a la logopeda **Mercè Baraza** i al **Dr. Javier Sangorrín** (In memoriam), perquè la Mercè i la família del Javier no van ser a l'homenatge que es va fer en el Congrés. El Javier va ser recordat amb molt d'afecte, tant per l'Anna Civit com per la col·legiada d'honor Teresa Herrero, que va treballar amb ell i per això li vam demanar que en parlés. La Teresa va compartir amb tots els assistents anècdotes entranyables. L'Anna Civit, en nom del CLC, va fer entrega a la Sra. Sangorrín d'una petita estàtua de Brossa, en agraïment a la dedicació professional del Javier.

A continuació, l'Anna Civit va lliurar el pin d'or a la Mercè Baraza, i va destacar la seva feina professional, afegint que ningú millor que la Mercè, com a nova col·legiada d'honor, podia donar la benvinguda a la professió als primers graduats en Logopèdia, tots ells de la UAB.

El **reconeixement als primers graduats en Logopèdia** va ser molt senzill, però fet amb tot el cor i amb molta il·lusió... Rebent dins el col·lectiu gent jove, plena d'entusiasme i amb noves idees per portar endavant la professió, genera optimisme i il·lusió! Els vam entregar un diploma com a primers col·legiats amb la nova titulació i els vam posar un birret de graduat. Van rebre aquest petit reconeixement: Silvia Alonso Romero, Gemma Bayés Espinet, Silvia Contreras Regatero, Carlos García Campaña, Judith Gassó Boladeras, Laura Lacàrcel Becerra i Àngels López Coronado. A tots ells tornem a donar-los la benvinguda al nostre Col·legi!

Per acabar l'acte es va fer el **lliurament de la Beca Guixà 8a edició** per al projecte **"i-COM Inventari del Coeficient Maduratiu per a la franja d'edat 0-42 mesos"**, de l'Elisabeth Dulcet i l'Andreu Sauca, als quals tornem a felicitar! Ara toca treballar en el projecte perquè esdevingui una realitat. La seva importància radica en el fet que valorarà objectivament la maduració global i específica del llenguatge dels infants des d'una perspectiva integral i logopèdica. Esperem amb molta impaciència el treball acabat, ja que segurament serà molt útil per als logopedes que treballen amb nens i nenes d'aquestes edats.

Per finalitzar l'acte vam gaudir d'una copa de cava i unes pastetes, en un ambient molt distès i agradable, i vam compartir experiències i records, i també vam pensar en nous projectes, sense adonar-nos que ja era l'hora de marxar... ■

Presentació del protocol d'avaluació de lectoescriptura-dislèxia

El dissabte 17 de gener al matí, a la seu del Col·legi Oficial d'Agents Comercials de Barcelona (COACB), com ja és habitual quan necessitem disposar d'un espai adient per la nombrosa assistència, vam assistir a la presentació d'un altre protocol d'avaluació per patologies. En aquest cas, les logopedes Cristina Casas, Victòria González, Esther López Almunia i M. Carme Martín, ens van presentar la seva feina: **el Protocol d'Avaluació de Lectoescriptura - Dislèxia.**

Com sabeu, amb anterioritat s'havien fet 3 presentacions, i si ja havien generat molta expectativa, aquesta va ser una altra mostra de l'interès que el projecte del CLC "Protocols d'Avaluació per patologies logopèdiques" ha produït en tot el col·lectiu.

Les nostres companyes van anar desgranant la proposta, molt acurada i a la vegada molt pràctica. Van destacar la participació de la M. Fernanda Lara a qui segurament molts de vosaltres coneixeu, fonoaudiòloga colombiana i doctora per la UB, com a supervisora del treball.

Aquest protocol consta d'una part teòrica, imprescindible per emmarcar el treball dels logopedes en el camp de la lectoescriptura, que ens ajudarà a entendre i comprendre els processos implicats en la seva adquisició. Parteix de les diferències entre el llenguatge oral i el llenguatge escrit com a base per a la definició de la lectoescriptura. En aquesta definició

s'emfatitzen els processos constituents, tals com la descodificació i la comprensió. Posteriorment, s'analitza el fet que la lectura és una habilitat basada en el llenguatge i, en aquest marc, es fa una descripció de la naturalesa i els processos involucrats en l'alfabetisme inicial.

En una segona part del document es presenta el protocol per al diagnòstic de les dificultats de la lectura. Mitjançant diferents formats, és possible construir un perfil de lectura. Aquest protocol inclou l'anamnesi, el pla d'avaluació, l'exploració i les valoracions complementàries.

Les companyes que van fer la presentació d'aquest protocol van explicar als logopedes assistents a l'acte que a partir de l'elaboració i la revisió de les proves que hi havia actualment al mercat, havien trobat a faltar taules de llenguatge escrit, és a dir, barems de la normalitat del llenguatge escrit (tipus de frases,

vocabulari, nexes, etc. per cursos escolars), i que estaven fent un petit recull de redaccions de diferents escoles per analitzar el llenguatge escrit. Van encoratjar els logopedes a participar-hi. Alhora, va sortir una altra proposta de treball per part d'alguns assistents de crear un grup de treball de consciència fonològica, grup de treball que portarà la vocal de Barcelona (Ingrid Fontanals).

Sens dubte, aquest protocol és una eina molt esperada per a tots els logopedes professionals que treballen en l'àrea de la lectoescriptura. Esperem poder comptar-hi molt aviat!

Els altres grups continuen treballant en els seus protocols i molt aviat esperem tenir a les nostres mans els primers protocols editats, per posar-los a disposició de tots els col·legiats. Durant el 2012 continuarem fent la roda de presentacions dels altres grups.

Des del Col·legi volem agrair de nou a tots els logopedes que han participat i que participen encara en aquest projecte la dedicació, el treball rigorós, l'empenta i la constància, ja que aquesta és una carrera de llarg recorregut i només amb el suport de tots podrem arribar fins al final: tenir protocols d'avaluació per patologies, adreçats a logopedes i fets per logopedes!

Serà un altre pas endavant per millorar el nostre exercici professional. ■

Vocalia de Benestar i Família

Encara que la societat és cada vegada més conscient de la labor dels logopedes, tenim molta feina a fer per millorar el coneixement que es té de la nostra professió

Com ja sabeu, el mes de juny de 2011 es van convocar eleccions per renovar alguns dels càrrecs de la Junta de Govern del CLC, entre ells, el càrrec de vocal de Benestar i Família (a partir d'ara BIF). Em van proposar que m'hi presentés com a candidat. En un primer moment, em vaig sentir profundament afalagat perquè s'hagués pensat en mi, encara que vaig saber també des d'aquell mateix moment l'enorme responsabilitat que tot això implica.

En primer lloc vull que quedi constància de la bona feina duta a terme fins ara per la meva antecessora, Elisabeth Dulcet, de la qual continuo rebent el màxim suport per al desenvolupament d'aquesta feina, que porto a terme des del passat mes de setembre. Sense la seva ajuda seria molt difícil poder comprendre l'enorme complexitat de la Vocalia de BIF, a causa de la gran varietat d'àmbits d'actuació que té.

Aquesta vocalia va néixer amb el propòsit d'encarregar-se de tractar tots els temes logopèdics relacionats amb el Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya.

S'han fet moltes coses importants des d'aquesta Vocalia durant els últims anys, com per exemple la col·laboració i signatura del conveni amb l'ICAA (Institut Català d'Acolliment i Adopció), la col·laboració amb el Departament en la confecció de proves de tribunal per a la selecció de logopedes, la creació de la Comissió de Logopedes de l'Atenció Primerenca (CLAP), que s'ha consolidat amb la participació de la Vocalia de Barcelona, com a comissió de referència en l'àmbit de l'atenció precoç, la col·laboració amb la Comissió de Salut del CLC per tal d'elaborar i difondre la taula de Detecció de Signes d'Alerta en Comunicació per a pediatres...

Encara que la societat és cada vegada més conscient de la labor dels logopedes, tenim molta feina a fer per millorar el coneixement que es té de la nostra professió en tots els àmbits d'actuació general i, per descomptat, en l'àmbit de BIF.

El Departament de BIF de la Generalitat té els següents àmbits temàtics, en molts dels quals haurien de ser presents l'actuació i intervenció del logopeda: serveis socials, acció comunitària i voluntariat, acolliment i adopcions, dones, famílies,

gent gran, immigració, inclusió i cohesió socials, Infància i adolescència, joventut, discriminació per orientació sexual i transsexualitat, dependència, discapacitat, addiccions, salut mental, sida, etc. Com podem veure és un àmbit d'actuació enorme i amb grans expectatives professionals. Necessitem, a més a més, desenvolupar al màxim aquestes àrees temàtiques de BIF perquè el logopeda tingui el lloc que es mereix com a professional. Per això necessitem la col·laboració i el suport de tots vosaltres.

Per aquesta raó, per acabar aquest escrit demano a tots els logopedes interessats en aquesta àrea que hi participeu activament i formeu part de la Comissió BIF o bé envieu els vostres comentaris, suggeriments, aportacions, idees i crítiques.

Si treballem en l'àmbit de BIF, si esteu interessats a fer-ho o si en voleu més informació, dirigiu-vos per escrit al correu del CLC, a l'atenció de la Vocalia BIF.

Moltes gràcies! Espero les vostres aportacions!

Eduardo Ríos Sánchez
Vocal de Benestar i Família

Rol del comptador del CLC

Vaig tenir l'honor, l'any passat, que se'm demanés si volia formar part d'una candidatura per entrar a la Junta de Govern del nostre Col·legi. Amb molta il·lusió vaig acceptar la responsabilitat de comptadora i vaig entrar com a membre de la Junta, el passat 15 de setembre.

Quin és el meu rol com a comptadora del Col·legi?

Segons l'article 43 dels nostres Estatuts, correspon a la comptadora intervenir en totes les operacions d'ordre econòmic com: ordenar la comptabilitat del Col·legi, custodiar les escriptures i els documents corresponents al patrimoni, portar el compte i la raó dels llibres oficials de cobraments i despeses, estendre els lliuraments que se sotmetran a l'ordre de pagament i al vist-i-plau de la degana, preparar el projecte de pressupost i la liquidació i signar amb la tesorera i la degana, indistintament, els documents necessaris per al moviment de fons del Col·legi.

Per tant, el meu rol és portar tot aquest control econòmic juntament amb el tesorer per presentar-ho primer a la Junta de Govern i després a l'Assemblea, que és el màxim òrgan sobirà de la nostra institució.

Dins d'aquest capítol de categoria pecuniària, podríem considerar que entren les retribucions econòmiques per la feina que duen a terme els logopedes.

Al Col·legi ens arriben moltes trucades, correus electrònics i cartes tant de col·legiats com d'usuaris per saber els honoraris dels professionals. Sempre hem de respondre que el Col·legi, seguint la Llei òmnibus, ja no disposa d'aquesta informació.

Fins ara, en tots els col·legis professionals hi havia uns honoraris pels diferents serveis i actuacions dels professionals, honoraris que la Junta de Govern de cada institució considerava lògics i apropiats per a la intervenció dels professionals demanada pels ciutadans.

Eren unes normes orientadores que assenyalaven unes quantitats, minutades per hores, que tenien el caràcter de mínimes. Aquestes quantitats eren les que es consideraven justes pels diferents serveis prestats, i des dels col·legis es creia que rebaixar aquestes tarifes per obtenir més pacients i evitar la competència era, primer, una greu deslleialtat envers els companys col·legiats i, segon, un menyspreu al prestigi de la nostra estimada professió.

Però el món està canviant molt. Ara sembla que les decisions no les prenen els polítics sinó els mercats, que els han desbancat (Grècia, Itàlia, etc.) i, dicten i imposen la política que s'ha de fer contra la societat del benestar, benestar aconseguit amb molts sacrificis durant molts anys: retallades, reformes, retrocessos en les facetes de les llibertats, etc. El mercat vol llibertat d'acció i considera que els col·legis professionals que defensen els seus associats són una barrera inadmissible, uns lobbys on també s'han de fer retallades. Per això es va redactar una llei: la Llei òmnibus.

Teòricament, aquesta llei es va presentar com una millora per a la lliure circulació dels professionals però a l'hora de la veritat, els nostres professionals es troben amb unes barreres difícilment franquejables per treballar en altres països comunitaris.

Com us comentava, la Llei òmnibus 25/1974, de 13 de febrer, sobre col·legis professionals, entre molts altres temes, va modificar clarament la informació sobre honoraris professionals.

«Artículo 14. Prohibición de recomendaciones sobre honorarios.

Los Colegios Profesionales y sus organizaciones colegiales no podrán establecer baremos orientativos ni cualquier otra orientación, recomendación, directriz, norma o regla sobre honorarios profesionales, salvo lo establecido en la Disposición adicional cuarta.»

Per tant, benvolguts companys i companyes, malgrat el vostre interès, des del Col·legi, per llei, no poden orientar sobre honoraris.

Per a qualsevol tema d'ordre econòmic en el qual us pugui orientar, estic a la vostra disposició.

Catherine Perelló Scherdel
Comptadora CLC

Moments de canvi. Millorar les nostres actituds: un repte o una necessitat?

Roser Garganta i Colomí - Logopeda col. 101 - Fonoterapeuta.
Professora de l'Escola de Pràctica Jurídica. Psicopedagoga i "trainer" en comunicació

Com tots sabem, ja que els mitjans de comunicació ens ho repeteixen de forma sistemàtica, som en època de crisi, de recessió, de ser prudents, d'estrènyer-nos el cinturó..., però, realment, davant de què som?

A què ens enfrontem? Molt més lluny que unes retallades de pressupostos, d'ajustar-nos quan a les despeses, hi ha una altra realitat: pot ser sí que el canvi està propiciat per la vessant econòmica, però el gran canvi és social. **Anem cap a un model de societat on els valors seran diferents, on s'exigirà un perfil més qualitatiu que quantitatiu.** El tòpic "tanto tienes, tanto vales" està quedant obsolet ja que estem deixant de frivoltzar amb les qüestions materials i ens estem endinsant cap al jo més profund. Potser tornem a la recerca de l'ésser, com enunciava el doctor Frankl quan desenvolupava la doctrina de la logoteràpia en l'obra "l'home en busca de sentit."

Davant d'aquest futur incert, què fem nosaltres? **Com ens preparem?** Som capaços d'arribar al diàleg intern per conèixer les nostres possibilitats, les nostres limitacions? Estem receptius a captar les oportunitats que la vida ens ofereix? Estem alerta per afrontar o esquivar les adversitats? Som fràgils o tenim una elevada resiliència? Cal que ens fem aquestes preguntes i reflexionem sobre el tema.

Avui més que mai, hem de créixer professionalment i personalment, ja que ambdós patrons van íntimament lligats. És bo, és imprescindible reci-

clar-nos, conèixer nous enfocaments de la nostra feina, estar al dia de les diferents aportacions, per aquest motiu fem una formació continuada, per poder oferir la nostra tasca amb la màxima qualitat i professionalitat. Però, no oblidem res? **Ens hem parat mai a pensar quina és la nostra actitud davant dels nostres clients, dels nostres pacients, dels nostres amics, del nostre entorn? Estem preparats per controlar una situació de risc? Per dir el que cal en el moment oportú? Per actuar amb assertivitat?** O justament al contrari: quan arribem a casa i fem l'anàlisi diària ens adonem que hauríem d'haver dit allò que ara pensem i que en el moment viscut per bloqueig, per inseguretat, per manca de recursos, d'estratègies... no vam donar la talla i ens en vam sortir amb més pena que glòria? Una persona hàbil socialment neix o es construeix? És un paràmetre congènit o adquirint?

Pensem, n'estic convençuda, que **la persona assertiva es fa dia a dia amb constància, amb disciplina, amb ganes i amb il·lusió.** De quina manera?

- Adquirint coneixements. Fixeu-vos que actualment es fa apologia de la ignorància, de la mediocritat, de la vulgaritat. La persona culta i preparada passa desapercebuda i massa sovint no

se li reconeixen els mèrits. Les persones ignorants i vulgars ocupen un gran nombre d'hores de televisió, de portades de revista i creen addictes.

- Practicant (entrenament, "training"), la qual cosa ens portarà a tenir experiència, sinònim de més seguretat i facilitat per desenvolupar qualsevol cosa que se'ns proposi.

Aquests elements ens porten a l'equilibri personal, al camí de l'èxit.

Quines són aquestes habilitats? Les podem resumir a trets genèrics en aprendre a dominar la forma i la idea, el continent i el contingut. I en sentit més ampli la comunió ètica-estètica i cognició-actitud.

Posem per exemple que una persona és molt hàbil en un camp: un virtuós de la ciència, però té unes clares mancances comunicatives i didàctiques, les seves competències lingüístiques i paralingüístiques no són les adients i el seu discurs queda minimitzat, no es fa entenedor, ja sigui pel nivell, ja sigui per la forma d'emetre el contingut. No té adquirides les nocions bàsiques de transmissió de coneixements (no utilitza la modulació de veu, ni interacciona, ni segueix una línia de fluïdesa i flexibilitat; no utilitza el llenguatge gestual com a element complementari

o substitutiu en algun moment puntual, no mira a ningú... llavors l'altre se sent ignorat, i no motiva, aleshores no es produeix l'intercanvi d'estímul, la retroalimentació, el feedback tan necessari entre emissor i receptor.

Què passa amb aquella persona que per excés de prudència, timidesa o por no s'atreveix a manifestar el seu criteri i va a remolc dels altres, gestant a poc a poc la seva pròpia frustració? Esdevé un individu passiu i infeliç: "tu guanyes, jo perdo".

I aquells que tot ho volen arreglar amb prepotència i amenaces? Definim el caràcter agressiu com l'emascament de la baixa autoestima, el d'aquells que mostren una postura de perdonavides per amagar el que realment són. Agredixen verbalment emprant paràmetres acústics inadequats, arriben a menysprear amb paraules i gestos, són hipòcrites i rebuscats i el seu lema és el seu propi ego a costa del que sigui o de qui sigui: "jo guanyo, tu perds". Són els falsos líders, els gegants amb peus de fang.

Enfront d'aquestes postures hi ha aquella a la qual tots volem arribar: **l'assertivitat o l'habilitat social que et porta a un equilibri personal i a un èxit laboral.** Persones que comuniquen tant amb les paraules com amb els gestos, que dominen amb naturalitat el llenguatge verbal i el no verbal i que fan ús de les connotacions paralingüístiques tant físicament com psíquicament. La franquesa i la confiança, la seguretat i la credibilitat, la proximitat i l'empatia, la flexibilitat i el respecte, són alguns dels seus signes d'identitat.

Cal pensar que la postura assertiva és fruit d'un aprenentatge i d'un entre-

nament que esdevenen com l'ADN de la personalitat i de la forma d'actuar: de l'actitud davant la vida. "Jo guanyo, tu guanyes".

Us posaré un exemple viscut fa molt pocs dies en un jutjat. En la meua faceta de pèrit, que dit sigui de pas m'apassiona, vaig trobar-me amb una situació complicada. El judici se celebrava a les 10.00 h. Ens havien demanat els DNI, la sala i el jutge estaven a punt, però hi faltava el fiscal que va arribar tres quarts d'hora tard. Els paràmetres cronèmics dels jutjats solen brillar per la seva absència, vull dir que és normal un retard considerable ja que no es preveu la gestió del temps. El tret distintiu era que el jutge s'incorporava després d'una baixa bastant llarga i era el seu primer judici després de la convalescència. Vaig ser l'última a declarar i em van venir a cridar passades les 12.30 h. Abans d'entrar-hi, li vaig preguntar a l'administrativa com estaven els ànims allà dins i em va contestar amb un gest de: "buf!" Ben cert, només entrar a la sala vaig percebre aquella tensió que dominava l'ambient i la sensació de crispació entrava pels porus. Mentre deixava l'abric en una fila sense gent i avançava cap a davant del tribunal, el meu cap bullia ja que pensava que allò esclataria en qualsevol moment. Després de ratificar l'informe i jurar la declaració, un dels advocats em va fer la primera pregunta. En un flaix, en un instant, vaig veure una possibilitat de reconduir aquell estat.

Us preguntaré que hauríeu fet vosaltres amb el que ara us exposo. La pregunta de l'advocat defensor va ser en català i, abans de respondre, em vaig dirigir al jutge només amb contacte visual. Ell em va dir "puede responder en catalán".

Penseu com hauríeu actuat sabent com estava de caldejat l'ambient. Bé us diré el que vaig fer. Textualment vaig preguntar al jutge:

- Su señoría es catalano-parlante?
- No, no lo soy.
- Luego, para economizar esfuerzos, si me lo permite, hablaré en castellano.

Va assentir amb els ulls i un lleuger somriure. La complicitat estava servida. El flaix va ser el següent: m'és menys difícil a mi parlar en castellà que a ell escoltar i entendre en català, aleshores els dos hi guanyem.

Us he de dir que mai un jutge, durant un judici, havia anticipat una actuació i m'havia anomenat pel nom de pila. Va ser quan l'advocat acusador em va fer una pregunta improcedent, a l'acte el jutge em diu: "Roser, como si no hubiera oído nada". Vaig sentir l'emoció del privilegi, això és l'èxit, això és una espurna de felicitat.

Quan es van acabar les declaracions se'm va comentar el fet que la vista comencés tan malament i acabés tan bé. Em vaig sentir fenomenal i vaig anar corrents al despatx. M'esperaven les teràpies, una altra de les meves passions.

Aquesta insignificança, aquesta ni-mietat, el fet d'actuar en un moment d'una forma o d'una altra, fa decantar la balança i fa que la nostra vida diària sigui més fàcil tant personalment com professional.

Aquestes estratègies no vénen soles, són fruit d'un aprenentatge exhaustiu, meticulós i d'una pràctica. **Totes i cadascuna de les nostres actituds són susceptibles de millora, són candidates al canvi. Tot és proposar-s'ho.**

Gaudim, doncs, de la fortuna de tenir aquestes oportunitats! ■

6 de març

dia europeu de la logopèdia

"La comunicació és més que fluïdesa..."

Al proper Full informatiu rebràs informació sobre les diferents activitats que estem organitzant per a celebrar-ho!

L'intrusisme professional, una realitat latent a combatre entre tots

Francesc Vila, Servei jurídic del CLC

L'intrusisme professional malauradament és una pràctica estesa a la nostra societat, i més en temps de crisi. De tant en tant, és notícia de portada al Telenotícies la detenció d'una persona que exercia una professió sense disposar de la titulació oficial o dels coneixements i capacitats professionals necessaris per exercir-la, que molt probablement l'ha denunciat algun usuari del servei que prestava.

Tanmateix, hi ha nombrosos casos d'intrusisme professional que no són notícia però que conclouen amb una condemna penal perquè s'ha comès un delictes o falta d'intrusisme professional, o el que és més habitual, amb la imposició d'una sanció administrativa.

El col·lectiu de logopedes també pateix intrusisme professional, i és una tasca tant de les persones col·legiades com del mateix Col·legi de Logopedes de Catalunya (d'ara endavant CLC) evitar aquestes conductes contràries a la normativa aplicable, i si és necessari, perseguir-les penalment i/o administrativament, no només en benefici de la professió i de les persones col·legiades, sinó especialment de les persones usuàries del servei de logopèdia que en són les destinatàries.

1.- Definició: Què és l'intrusisme professional i quan es produeix?

El Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans defineix l'intrusisme com "l'exercici d'una professió, d'un càrrec, etc., per una persona no qualificada oficialment". Amb tot, cal diferenciar la definició de la conducta típica fixada pel Codi penal de la definició que fixa la Llei de col·legis professionals, que ens identifica quan es produeix la conducta intrusiva.

1.1.- Concepte d'intrusisme professional segons el Codi penal

En aquest sentit, el primer paràgraf de l'article 403 de la Llei 10/1995, de 23 de desembre, del Codi penal, estableix com a conducta típica del delictes d'intrusisme professional dur a terme "actes propis d'una professió sense posseir el títol acadèmic corresponent expedit o reconegut a Espanya d'acord amb la legislació vigent". Per tant, per incórrer en el delictes d'intrusisme professional cal que aquesta persona, tot i saber que per exercir la professió és imprescindible disposar d'un títol acadèmic, accepti exercir-la sense el títol esmentat.

A partir d'aquesta conducta típica bàsica, el precepte penal estableix un tipus atenuat del delictes quan aquesta activitat professional desenvolupada es du a terme sense posseir "el títol oficial que acrediti la capacitat necessària i habiliti legalment per exercir-la". La jurisprudència dels tribunals situa dins del tipus atenuat l'exercici d'una professió quan tot i disposar del títol acadèmic pertinent, la persona no està col·legiada en el Col·legi respectiu, tot i sabent que té l'obligació de fer-ho.

En darrer lloc, el segon paràgraf de l'article 403 del C. penal estableix un

tipus agreujat del delictes d'intrusisme professional quan, a més a més d'exercir aquesta professió sense disposar de la titulació oficial, la persona "s'atribueix públicament la qualitat de professional emparada en el títol esmentat". Amb tot, com exposem a continuació, en funció de la gravetat de la conducta, les sancions penals seran diferents en cada un dels tipus de delictes d'intrusisme professional.

1.2.- Concepte d'intrusisme professional segons la Llei de col·legis professionals

D'altra banda, la Llei 7/2006, de 31 de juliol, d'exercici de professions titulades i dels col·legis professionals (d'ara endavant Llei 7/2006) inclou la definició d'intrusisme professional del Codi penal i estableix en l'article 6 els requisits imprescindibles que ha de complir tot professional per poder exercir la professió: a) *Tenir el títol acadèmic i les condicions que determina l'article 5 sobre accés a l'exercici*; b) *no estar en situació d'inhabilitació professional*; c) *no estar subjectes a cap de les causes d'incompatibilitat o de prohibició establertes per les lleis*, i d) *complir, si escau, les normes de col·legiació corresponents* [com seria el cas de la col·legiació obligatòria].

Concretament, l'article 11.1 de la Llei 7/2006 defineix l'intrusisme professional com *"la realització d'actuacions professionals sense complir els requisits establerts legalment per a l'exercici de la professió"*, és a dir, quan s'exerceix la professió sense complir els requisits fixats en el citat article 6 de la Llei 7/2006.

En aquest sentit, aquest concepte d'intrusisme professional és el que han inclòs els articles 8 i 9 dels Estatuts del Col·legi de Logopedes de Catalunya aprovats per l'Assemblea General Extraordinària, celebrada el dia 2 de juliol de 2008 i publicats al DOGC de 8 de setembre de 2009 mitjançant Resolució JUS/2409/2009, de 21 d'agost, aplicables només a les persones col·legiades.

2.- Conseqüències de l'intrusisme professional: quines sancions penals i administratives poden imposar-se a qui comet intrusisme professional?

L'exercici d'una professió sense el compliment dels requisits fixats legalment i reglamentàriament comporta, en els pitjors dels casos, la comissió d'un delicte o d'una falta d'acord amb el que disposen els articles 403 i 637 del Codi penal o, en el seu cas, una infracció administrativa d'acord amb el que disposa la Llei 7/2006 o una infracció disciplinària d'acord amb el que disposen els Estatuts del Col·legi. Procedim breument a identificar les sancions en cada un dels supòsits.

2.1.- Conseqüències penals: pena de multa i pena de presó

El Codi penal gradua les sancions a imposar en funció de la gravetat de la conducta tipificada com a intrusisme professional, i fa diferències entre la falta (article 637 C. penal) i el delicte d'intrusisme professional (article 403 C. penal).

En primer lloc, l'article 637 del C. penal estableix una pena de localització permanent de dos a deu dies o una multa econòmica de deu a trenta dies per a la persona que cometi una falta d'intrusisme professional, que consisteix a atribuir-se públicament la qualitat de professional emparada per un títol acadèmic que no posseeix, però sense arribar a exercir la professió. Aquest seria el supòsit, per exemple, d'una persona que, tot i no exercir la logopèdia, s'anuncia públicament mitjançant propaganda

o la instal·lació d'una placa com a logopeda titulat al seu lloc de treball, quan no disposa del títol acadèmic del qual ha fet publicitat.

En segon lloc, l'article 403 del Codi penal estableix sancions penals en funció de tres situacions diferenciades del delicte d'intrusisme professional:

a) el tipus bàsic: una pena de multa de sis a dotze mesos per als qui exerceixin actes propis d'una professió sense posseir el títol acadèmic corresponent.

Aquest seria el supòsit d'una persona que exerceix la professió de logopèdia, però no disposa de la titulació exigida per a exercir-la (títol acadèmic), tot i sabent, que la titulació acadèmica és imprescindible per a l'exercici de la logopèdia. Cal tenir present que no entrarien en aquest supòsit aquelles persones que tot i no disposar de la Diplomatura o del Graduat en Logopèdia, exerceixen la professió perquè en el seu moment van incorporar-se al Col·legi de Logopedes corresponent, per la via transitòria de l'habilitació professional.

b) el tipus atenuat: una pena de multa de tres a cinc mesos per als qui exerceixin els actes propis d'una professió sense haver-ne obtingut prèviament el títol oficial, és a dir, la capacitació i/o l'habilitació necessàries per exercir-la legalment, tot i sabent que era imprescindible.

En aquest sentit, per evitar confusions, és important destacar que la jurisprudència dels tribunals ha delimitat el contingut del terme "títol oficial" a l'exigència de col·legiar-se en un Col·legi professional per poder exercir la professió, mentre que el "títol acadèmic" és la diplomatura, graduat o altres estudis exigits que li atorguen els coneixements i habilitats professionals necessàries per poder exercir professionalment.

Així doncs, aquest seria el supòsit de persones amb la diplomatura o el graduat de Logopèdia o altres estudis, que tot i conèixer l'obligatorietat de la col·legiació per exercir la logopèdia, decideixen exercir-la sense estar incorporades al CLC o a qualsevol altre col·legi de logopedes de l'Estat, i per tant, tot i disposar d'aquests títols acadèmics (diplomatura, graduat o altres) no disposarien del títol oficial (incorporació al col·legi – col·legiació).

c) el tipus agreujat: una pena de presó de sis mesos a dos anys addicional a la pena de multa del tipus bàsic o atenuat, per a aquelles persones que duguin a

terme els actes propis d'una professió i, a més a més, s'atribueixin públicament la qualitat de professionals a l'empara d'un títol que els habilita per exercir la professió, i que no tenen.

2.2.- Conseqüències administratives: inhabilitació i sanció econòmica

L'article 17 de la Llei 7/2006 qualifica com a infraccions molt greus aquelles situacions que comporten intrusisme professional, com són: a) l'exercici d'una professió sense posseir el títol professional que habilita per fer-ho, b) l'exercici de la professió que vulneri una resolució administrativa o judicial ferma d'inhabilitació professional, de declaració d'incompatibilitat administrativa o professional o de conflicte d'interessos, o una disposició legal en què s'estableixi la prohibició d'exercici i c) l'exercici d'una professió col·legiada per qui no compleixi l'obligació de col·legiació.

En aquest sentit, l'article 19 de la Llei 7/2006 estableix que aquestes infraccions molt greus poden ser sancionades pel Departament de l'Administració de la Generalitat competent en cada cas, amb una multa d'entre 5.001€ o 50.000€ i/o la inhabilitació professional per a l'exercici de la professió durant un temps no superior a cinc anys.

2.3.- Conseqüències disciplinàries

El CLC només pot sancionar disciplinàriament aquelles persones que estiguin col·legiades i duguin a terme actes d'intrusisme professional. Com exposarem en l'apartat quart, el CLC no pot actuar directament contra una persona no col·legiada, perquè no hi té competències. És per aquest motiu que la Llei preveu mecanismes com donar a conèixer la situació d'intrusisme professional al departament corresponent de la Generalitat, o la denúncia penal o querrela criminal davant de l'autoritat judicial competent.

En aquest sentit, el CLC podria imposar a les persones col·legiades les sancions fixades en l'article 89.3 dels Estatuts, sempre que s'acrediti que la persona col·legiada ha comès una infracció greu en no comunicar un cas d'intrusisme professional quan en tenia coneixement (article 87.e dels Estatuts) o hagi comès una infracció molt greu per haver exercit una altra professió sense disposar del títol acadèmic i/o oficial exigint legalment (article 88.i dels Estatuts).

3.- Actuació de la persona col·legiada: què ha de fer i què pot fer una persona col·legiada davant d'una conducta d'intrusisme professional?

Les persones col·legiades han de tenir una actitud activa davant de supòsits que coneguin d'intrusisme professional, no només perquè és un benefici per a elles mateixes, per a la professió i per als consumidors i usuaris dels serveis de logopèdia, sinó perquè la Llei i els Estatuts els obliguen a denunciar davant del CLC qualsevol situació d'intrusisme professional, o, en el seu cas, a denunciar-ho davant de l'administració o de l'autoritat judicial competent.

3.1.- Les persones col·legiades tenen l'obligació de denunciar davant del CLC les conductes d'intrusisme professional que coneguin

En primer lloc, l'article 87.e) dels Estatuts del CLC estableix que les persones col·legiades *"tenen l'obligació de comunicar els supòsits d'intrusisme professional dels quals siguin coneixedors"*, amb independència que la persona estigui col·legiada al CLC o no, d'acord amb el que disposa expressament l'article 18.c de la Llei 7/2006, de 31 de juliol.

Concretament, l'article 11.2 de la Llei 7/2006, de 31 de maig, exigeix que aquestes conductes d'intrusisme professional es posin en coneixement del col·legi professional corresponent, en aquest cas el CLC, perquè dugui a terme els actes que estimi oportuns per acabar amb aquestes pràctiques intrusives, com s'exposa en l'apartat quart d'aquest escrit.

Cal tenir present que l'article 87.e) dels Estatuts qualifica l'incompliment d'aquesta obligació com una infracció greu que d'acord amb l'article 89 dels Estatuts del CLC podrà ser sancionada amb "la suspensió en l'exercici professional, totalment o parcialment, durant un termini no superior a un any, i/o una multa entre 1.001 euros i 5.000 euros".

3.2.- Altres opcions: posar-ho en coneixement del Departament de Justícia o del que correspongui, del Ministeri Fiscal i/o de l'autoritat judicial

En segon lloc, les persones col·legiades poden, amb independència de la primera opció, posar en coneixement del Departament de Justícia o del departament corresponent de la Generalitat de Catalunya la situació d'intrusisme professional; i/o, per contra, si en tenen indicis suficients, poden fer-ho saber al Ministeri Fiscal o directament als Jutjats d'Instrucció corresponents, mitjançant una denúncia o una querella penal.

En qualsevol cas, cal tenir present que l'obertura d'un procediment penal suspendria la tramitació de qualsevol altre procediment obert.

4.- Actuació del CLC: què ha de fer i què pot fer davant d'una conducta d'intrusisme professional?

El CLC ha de dur a terme aquelles accions encaminades a evitar i, si escau, perseguir les situacions d'intrusisme professional de les quals tingui coneixement, sempre que es tinguin indicis i/o proves de tal situació i s'actui en defensa dels interessos de la professió en general, del col·lectiu de persones col·legiades i essencialment dels consumidors i usuaris dels serveis de logopèdia prestats pels professionals.

4.1.- El CLC té la funció de vetllar per evitar i, si escau, perseguir l'intrusisme professional

En efecte, l'article 5.1.l) de la Llei estatal 2/1974, de 13 de febrer, de col·legis professionals, modificada per la Llei 25/2009, de 22 de desembre (Llei òmnibus), estableix de forma clara que una de les funcions públiques dels col·legis professionals és la de "adoptar mesures conduents a evitar l'intrusisme professional", i actuar en defensa dels interessos dels col·legiats, de la professió i dels consumidors i usuaris de la logopèdia.

En el mateix sentit, l'article 39.b) de la Llei catalana 7/2006 estableix que els col·legis

professionals tenen com a funció pública vetllar perquè no es produeixin actes d'intrusisme en relació amb la professió col·legiada, i adoptar les mesures i accions previstes per l'ordenament jurídic. Així ho indiquen els Estatuts del CLC en l'article 6.1g) quan estableixen que el CLC ha "d'evitar i, si escau, perseguir l'intrusisme professional"

4.2.- Actuacions del CLC davant d'una situació d'intrusisme professional

Com hem exposat en l'apartat tercer d'aquest escrit, les persones col·legiades tenen l'obligació de comunicar al CLC les situacions irregulars d'intrusisme professional que detectin. Davant d'aquestes denúncies, el CLC ha d'obrir un expedient per tal d'obtenir proves que fonamentin la denúncia formulada.

En el cas que el CLC trobi indicis d'una situació d'intrusisme professional per part d'una persona "no col·legiada", haurà de fer saber al Departament de Justícia, o en el seu cas, al departament que correspongui, la situació irregular d'intrusisme professional, i aportar totes les proves que hagi obtingut per tal que sigui el departament el que obri un expedient sancionador a la persona infractora, d'acord amb el que disposa l'article 11.2 de la Llei 7/2006.

D'altra banda, si per la transcendència de la infracció comesa per aquesta persona "no col·legiada" o dels usuaris afectats pels serveis prestats el CLC ho considera oportú, pot fer saber al Ministeri Fiscal la situació d'intrusisme professional, o formular una denúncia o una querella criminal davant de l'autoritat judicial i, personar-s'hi com acusació particular. En darrer lloc, si la persona infractora està col·legiada, el CLC, a part de les accions penals o administratives exposades anteriorment, podria incoar un expedient disciplinari d'acord amb el que disposen els Estatuts.

En conclusió, és tasca de tots, tant de les persones col·legiades del CLC com de les persones que integren la Junta de Govern del Col·legi, vetllar per evitar les situacions d'intrusisme professional, que van en perjudici de tots. ■

Agenda Formació Continuada del CLC

GENER

Curs

Detecció, diagnòstic i tractament de les disfuncions orofacials 1r nivell (16a edició)

A càrrec de: Diana Grandi i Yvette Ventosa

Dates: 21 i 28/01 i 11/02, de 10 a 14 i de 15 a 18 h **Durada:** 21 hores

FEBRER

Curs

La comunicació integral: interacció entre el llenguatge verbal, gestual i actitudinal

A càrrec de: Roser Garganta i Anna Gómez

Dates: divendres 17 de febrer de 10 a 14 h

dissabtes 18 i 25 de febrer de 10 a 14 i de 15 a 19 h

Durada: 20 hores

MARÇ I ABRIL

Curs

Educació i rehabilitació de la veu en la parla i en el cant

A càrrec de: Eduardo Ríos i Jesús Arcas

Dates: divendres 16 de març de 10 a 14 i de 15 a 19 h i

dissabte 17 de març de 10 a 14 h.

Durada: 12 hores

Curs

Teràpia miofuncional en disfuncions orofacials 2n Nivell (6a ed) (Curs Interdisciplinari)

A càrrec de: Diana Grandi, Yvette Ventosa i ponents invitats.

Dates: dissabtes 24 i 31/03, 14 i 28/04 i 05/05, de 10 a 14 i de 15 a 19 h

Durada: : 40 hores repartides en 2 mòduls de 20 hores cadascun

Curs

Un modelo de trabajo logopédico para el alumnado con TEL en edades tempranas

A càrrec de: Víctor Acosta

Dates: divendres 20 d'abril de 15 a 19 h i dissabte 21 d'abril de 10 a 14 h.

Durada: : 8 hores

Reserveu-vos les dates!
JA REBREU ELS FULLS D'INSCRIPCIÓ!

e-logopèdia (XXII)

Jordi Galceran, diplomat en magisteri i Andreu Sauca, col·legiat núm. 08-0101

Sistema d'estimulació neuro-auditiva (SENA)

En l'àmbit de la logopèdia, es reconeix la necessitat d'una avaluació audiometria del pacient abans de molts tipus d'intervenció. Això respon a la necessitat de fer un correcte diagnòstic diferencial i trobar l'origen dels trets que poden determinar la necessitat de tractament. La hipoacúsia infantil té una estreta relació amb l'adquisició i desenvolupament del llenguatge. Malgrat això, en moltes ocasions, nens amb una audició dins del que considerem llindars normals, tenen moltes dificultats per desenvolupar plenament la seva consciència fonològica, discriminar bé els fonemes propis de la llengua materna i fer servir el llenguatge parlat de forma correcta. Aquests mateixos nens tindran dificultats per accedir de manera correcta a la lectoescriptura i tenen problemes amb totes aquelles activitats derivades de l'ús correcte del llenguatge escrit, és a dir, el dictat, la còpia, la redacció...

Determinar el grau d'hipoacúsia i desenvolupar una estratègia correcta entre l'audiòleg clínic, l'ORL i el logopeda és de vital importància per dissenyar models d'intervenció que permetin al nen desenvolupar al màxim el seu llenguatge oral i escrit i la seva adaptació a l'aula.

Malgrat això, hi ha un elevat nombre de nens que mostra problemes de llenguatge i parla, principalment relacionats amb la discriminació fonològica, en els quals la exploració audiometria és normal o són considerats normoients (els seus llindars d'audició, mitjanats, es troben entre els valors 0 i 25 dB).

Hem d'anar un pas més enllà, i no centrar-nos només en els llindars auditius absoluts, sinó prestar atenció als relatius, és a dir, tenir en compte el traçat o morfologia del gràfic que es genera quan realitzem una audiometria.

Prenent com a referència els llindars absoluts, podem conèixer el grau d'hipoacúsia que pateix una persona, determinant llavors, la pèrdua auditiva, que podrà ser

lleu, moderada, severa o profunda. Però si prenem com a referència els relatius, podem observar que nens amb problemes de discriminació fonològica i que no tenen pèrdua auditiva, no poden obtenir la informació elemental dels sons del llenguatge que els permetria reconèixer, de manera eficaç, les pistes acústiques ràpides i breus que caracteritzen els sons propis de cada llengua.

El coeficient intel·lectual (CI) depèn, críticament, de la capacitat de discriminació sensorial i de la velocitat de processament de la informació. Aquesta última ve determinada pels llindars absoluts, mentre que la primera està determinada pels llindars relatius.

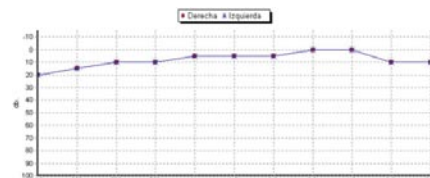
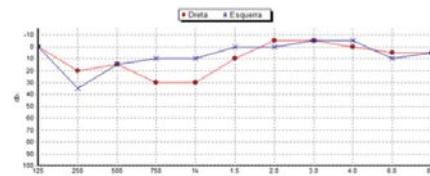
discriminació sensorial	llindars auditius relatius
velocitat de processament	llindars auditius absoluts

Quan l'aire expulsat des del diafragma fa vibrar les cordes vocals i arriba a la cavitat bucal, modelem la seva sortida per produir els diferents sons de la parla, alhora que els filtres ressonadors determinaran les característiques acústiques de cada un d'aquests sons, que vénen determinades per: la freqüència fonamental (F0), determinada per la vibració de les cordes vocals, el primer formant (F1), determinat pel modus d'articulació i el segon formant (F2) determinat pel punt d'articulació. Reconèixer la intensitat de cadascuna d'aquestes freqüències (F0, F1 i F2) és fonamental per poder discriminar correctament els fonemes propis de cada llengua.

A fi de fer aquest reconeixement de manera eficaç, cal que el nostre sistema auditiu mostri la mateixa sensibilitat per a totes les freqüències o, si més no, les corresponents al llenguatge. L'agudesa auditiva és independent de la capacitat de discriminació. Quan el traçat de l'audiometria és uniforme (les freqüències es perceben en el mateix llindar d'intensitat), la capacitat de discriminació és correcta tot i que aquests llindars estiguin

per sota del que considerem una audició normal. L'únic que necessitarà una persona amb pèrdua auditiva és major intensitat sonora.

Quan una audiometria d'aquestes característiques mostra una morfologia irregular en l'àrea corresponent al llenguatge (500 Hz - 4000 Hz) en ambdues oïdes, mostra una dificultat per reconèixer eficaçment el contingut acústic del llenguatge però no una impossibilitat de reconèixer de manera eficaç les diferents intensitats de les formants de cada fonema i discriminar i identificar correctament els sons de la parla.

Però aquesta secció versa sobre tecnologies aplicades a la Logopèdia. Tota aquesta introducció ha estat necessària per centrar el marc teòric de l'ús de la tecnologia que volem presentar-vos a continuació:

Es tracta d'un programari en el terreny del qual els autors anomenen Psico-audiologia, que treballa el Processament Auditiu Central i el seu deteriorament. Aquest programa informàtic rep el nom de SENA (Sistema d'Estimulació Neuro-Auditiva)

Es tracta d'un programari que permet corregir aquests defectes qualificatius de l'audició de nens i adults i millorar la seva capacitat de reconèixer i interpretar la informació auditiva.

Aquest sistema informàtic es basa en el coneixement del sistema auditiu perifèric

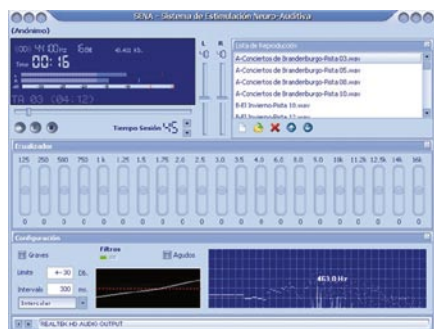

RACÓ DEL PROGRAMARI

TRUC SEL·LECCIONAT

Com generar un informe d'eficiència d'energia del nostre PC amb errors, perills i informació? Ho tenim molt fàcil amb el comandament Powercfg. Com? Doncs així:

1. Tanquem qualsevol aplicació.
2. Anem a:
Inici > Tots els programes > Accessoris > Símbol del sistema.
Important: premem el botó dret a sobre de "Símbol del sistema" i triem "Executar com a administrador".
3. Escrivim en la finestra que s'obrirà (anomenada "cmd") el següent:
Powercfg -energy -output C:\informeenergia.html
4. Premem Intro i esperem 60 segs.
5. Em acabar ens mostrarà els problemes d'eficiència energètica del PC. Per veure-ho més detallat anem al html que ens ha generat: C:\informeenergia.html

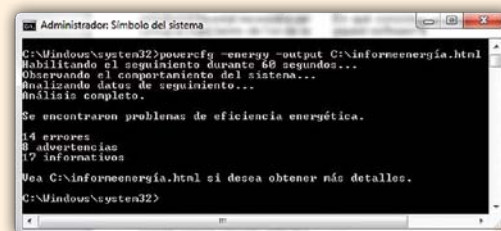
Sistema d'Estimulació Neuro-Auditiva

i els principis físics del so. Podem modificar el moviment mecànic de l'oïda, provocant una resposta interna a un tipus d'estímul als quals mai ha estat exposat.

Fent servir aquest software com ajut al tractament, l'objectiu és tornar-li a l'oïda el màxim possible de la seva capacitat funcional a partir de la modificació de l'estructura harmònica del so, amb la qual cosa canvia el moviment de l'endolimfa que estimula les cèl·lules ciliades. D'aquesta manera podem estimular i recuperar la funció de zones de l'oïda que no podrien ser estimulades ni recuperades de cap altra manera.

En què consisteix el treball amb aquest software? Es tracta de fer servir el SENA per processar música que farem escoltar al pacient. En aquest processament, el programari modifica l'estructura harmònica del so, el ritme i la intensitat.

L'estimulació neuro-auditiva comença amb l'avaluació de l'audició del pacient. Per a això és necessària una Història Clínica que ens permeti conèixer com es relaciona el subjecte amb l'entorn sonor. Algun test com el FISHER o VADS ens poden indicar quines àrees del processament auditiu estan afectades (percepció, discriminació, atenció, memòria, etc...) i, finalment, l'audiometria ens permetrà relacionar l'audició perifèrica amb les funcions auditives centrals. En funció de la morfologia del gràfic audiomètric, podem relacionar l'audició perifèrica amb les funcions auditives centrals. Així, a través de l'audiometria, sabem si els problemes d'audició central es relacionen

Aquest ens mostra el resultat del diagnòstic efectuat amb els errors de l'anàlisi. Així podrem saber a què es deuen els consums alts i solucionar-los (també ens diu com), important si el PC és un portàtil o tablet.

Per veure tot el que podem fer amb aquest comandament escrivim en el cmd:
Powercfg /?

Webs interessants:

MOODLE: <http://www.moodle.org>

Programaris de Logopèdia: MIRELO: www.mirelo.net

Revistes electròniques: <http://www.logopediamail.com>

Aules virtuals per cursos on-line: <http://www.cursosdelogopedia.net>

DIPA: <http://dipa.cat>

WEBS DE COL·LEGIATS:

Si teniu web personal i voleu comunicar-lo a la resta de col·legiats en aquest espai, envieu un e mail al CLC, indicant el vostre nom, núm. de col·legiat/ada i la URL de la vostra web. El CLC no es fa responsable del contingut d'aquestes Webs.

amb el trastorn per TDAH, problemes de llenguatge i parla, problemes de lectoescriptura o problemes de memòria a curt termini.

A partir del gràfic obtingut a través de l'audiometria, es procedeix a programar el SENA per a l'estimulació neuro-auditiva. Segons l'agudesa trobada s'estableix la profunditat dels filtres i el volum. En funció del traçat del gràfic es modifica l'equalitzador per a corregir els excessos i pèrdues de sensibilitat i, si cal, amb el balanç podem compensar les diferències d'agudesa auditiva binaural. El protocol d'estimulació amb el programari con-

sisteix en sessions d'estimulació de 45 minuts durant 10 dies. Passats els primers 5 dies, es procedeix a una nova audiometria. Després d'aquesta, es programa de nou el SENA i se segueix amb els 5 dies restants i es fa una altra audiometria. Als 4 mesos de concloure l'estimulació es fa l'audiometria final. L'estimulació es realitza amb música clàssica sola o barrejada amb veu, en funció de les necessitats del pacient.

Segons els fabricants d'aquest software, seguint aquesta pauta de tractament, els resultats són positius a curt termini i avaluables objectivament. ■

Llibres

El niño incomprendido

Autores: Josep Artigas (editor), Neus Buisán, Cristina Carmona, Katy García, Sílvia Noguera, Eugenia Rigau.
Editorial: Amat (2009)

El libro que presentamos se estructura en siete capítulos y un anexo donde se dan páginas web, es decir, direcciones de utilidad de los temas tratados.

Todos los capítulos versan sobre los trastornos del desarrollo (TND), es decir, aquellos que están vinculados al funcionamiento de SN, y son los que aparecen durante la maduración del cerebro. Así pues son problemas que se inician en la infancia y se expresan en forma distinta en diferentes etapas del crecimiento.

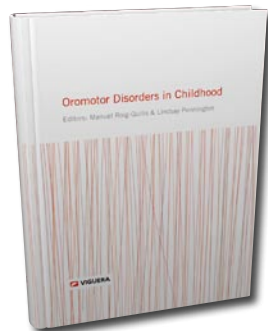
Para comprenderlos el libro toma como marco teórico: la neurobiología, la psicología cognitiva, genética conductual y la psicología evolucionista.

Los TND más frecuentes en la sociedad actual son los que conforman los siete capítulos del libro siendo éstos: TDAH, trastornos del lenguaje, dislexia, discalculia, trastornos del aprendizaje no verbal y el trastorno de Asperger.

Todos éstos capítulos se estructuran de la siguiente manera:

- Ilustración de un caso práctico.
- Definición del trastorno.
- Los síntomas y características cognitivas.
- Causas.
- Cómo hacer un diagnóstico según el DSM - IV- TR o ICD - 10.
- Tratamiento (farmacológico y no farmacológico).
- Recomendaciones prácticas, según guías.
- Resumen global haciendo énfasis en unos puntos claves.
- Bibliografía o web grafía.

Creemos que es un libro eminentemente útil, para actualizarse sobre trastornos altamente importantes en la sociedad actual.
Reseña a cargo de Àngela Nebot, col. 08-0359

Trastornos oro-motores en la edad pediátrica

Edit.: Manuel Roig-Quilis
Servei de Neurologia Pediàtrica
Hospital Universitari Vall D'Hebron. Barcelona.

Funciones tan importantes como son los aspectos mecánicos de la alimentación, el habla o la expresión facial dependen de la interacción coordinada de un conjunto de estructuras incluidas o reconocidas bajo el nombre "Sistema oro-motor". El control directo de este sistema se encuentra en el tronco del encéfalo. Tanto la información sensitiva como las respuestas motoras están mediadas por núcleos o grupos neuronales localizados a largo del eje longitudinal del tronco del encéfalo, y que a su vez están bajo el control de estructuras corticales y subcorticales. No debe sorprendernos pues, que este sistema tan complejo pueda verse alterado por diversos procesos, dando lugar a múltiples cuadros clínicos, la mayoría de los cuales son congénitos y debutan en la edad pediátrica.

Trastornos Oro-Motores (TOM) es un término paraguas que engloba al conjunto de enfermedades que afectan predominantemente a aferencias sensitivas, sistemas motores y de organización motora que participan en la succión, masticación, deglución, articulación del lenguaje y en la comunicación no verbal.

A pesar de que la incidencia de los TOM no es muy alta, en conjunto merecen una consideración especial ya que las enfermedades que pueden provocarlos son, en general, de curso prolongado y cambiante y, por otro lado, las manifestaciones clínicas que provocan conciernen a diferentes aspectos de la salud del individuo y conllevan un elevado consumo de recursos. Los problemas para la succión, masticación y preparación del bolo alimenticio, los trastornos de deglución y el reflujo gastro-esofágico que frecuentemente se asocia a complicaciones respiratorias, son altamente distorsionadores para el paciente y su familia y pueden conducir a un déficit nutricional en las primeras etapas de la vida, mientras que la presencia de babeo

persistente, disartria y trastornos de aprendizaje pueden aparecer posteriormente, y conllevar una disminución significativa de la calidad de vida e interferir en la integración social de estos pacientes.

A menudo, los TOM forman parte de un síndrome polimalformativo en el que también se ven afectadas estructuras del macizo facial y de las extremidades. Algunos de estos pacientes son fácilmente reconocidos ya que sufren síndromes polimalformativos bien definidos (Charge, Pierre Robin, Goldenhart, etc.). En otros, sin embargo, la asociación polimalformativa no sigue un patrón reconocible o diagnosticable. Los pacientes con afectación congénita de alguno de los componentes de la unidad motora pueden mostrar, precozmente TOM, dificultad respiratoria y deformidades osteo-articulares. Las manifestaciones clínicas de este tipo de pacientes se relacionan íntimamente con la hipotonía y la debilidad muscular derivadas de la enfermedad de base. A mayor gravedad de la enfermedad, mayores son los signos y síntomas, así como la precocidad de su aparición.

En un número considerable de pacientes, los TOM se presentan de forma aislada. La etiología y localización de las lesiones responsables, en estos casos, resulta difícil y controvertida. Los pacientes incluidos en los síndromes de Worster-Drought, perisilviano o biopercular y Foix-Chavany-Marie sufren lesiones situadas en el corteza cerebral o en la sustancia blanca y/o gris subcortical, las cuales son responsables del TOM, de la afectación de las vías piramidales, de retraso mental y de convulsiones.

Por último, se han descrito pacientes con lesiones situadas únicamente en el tronco del encéfalo que pueden cursar con TOM, reflujo gastroesofágico y trastornos del ritmo cardíaco. La etiología de este último grupo de enfermos no está bien establecida y su evolución clínica es muy dispar, oscilando entre la recuperación espontánea (supuestamente dismadurativa) hasta permanente (disgenésica). A raíz de las dificultades halladas para clasificar a este tipo de pacientes,

hemos propuesto el término 'disgenesia troncoencefálica' para incluir a todos aquellos enfermos con afectación prenatal de la función de los pares craneales y cuya lesión se sitúa en el tronco del encéfalo. En muy pocos casos la disgenesia tiene un origen genéticamente determinado (alteración de genes organizadores). En la mayoría de enfermos, la causa de la disgenesia se debe a lesiones destructivas prenatales de naturaleza vascular (trombosis, isquemia, hemorragia, traumatismo, consumo de drogas). En general, el pronóstico de algunos de estos pacientes con disgenesias extensas del tronco del encéfalo es mucho mejor de lo que la presentación clínica y la evolución durante los primeros meses de la vida podrían hacer pensar.

Establecer la localización de la causa de los TOM a nivel del SNC o del SNP, así como su fisiopatología, es fundamental ya que permite anticipar la historia natural del trastorno, y de esta manera prever las distintas necesidades del paciente a lo largo de su enfermedad. Garantizar la sobrevivencia y mejorar en todo lo posible la salud y la calidad de vida son los objetivos fundamentales del tratamiento de los pacientes con TOM. Los tratamientos destinados a salvar la vida son fundamentalmente de tipo quirúrgico o farmacológico. Las intervenciones para mejorar la salud o la calidad de vida se centran en el incremento y mejora de las actividades propias de la vida diaria y de las capacidades para participar activamente en la vida familiar, social y educacional.

El concepto de TOM congénito ha alcanzado su madurez y tiene que ser aceptado como una especialidad con espacio propio en los libros de texto de neurología, logopedia, rehabilitación y nutrición. Confiamos que este libro sirva para hacer visibles a este grupo de niños y estimule el interés y la discusión entre los distintos profesionales de la salud que cuidan de estos niños en aspectos tan importantes como son el diagnóstico, tratamiento médico y tratamiento logopédico de los niños afectados de TOM congénitos.

Reseña a cargo de Manuel Roig

Tractament i prevenció de la dislàlia

Montserrat Massana

Editat per l'Escola de Patologia del Llenguatge de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau de Barcelona (EPL - Quadern núm. 3)

El llibre "Tractament i prevenció de la dislàlia" va ser publicat per primera vegada a l'abril del 2003 i ben aviat es van exhaurir tots els exemplars. Des d'aleshores hi ha hagut una constant demanda de reedició i finalment se'n ha fet la segona reimpressió. El material i les explicacions són totalment vigents i mantenen una funció específica dins del camp de la logopèdia.

El llibre tracta de la prevenció i la intervenció logopèdica en casos que presenten o podrien presentar dislàlia. Està bàsicament adreçat a especialistes en llenguatge que treballen tant en població infantil com adulta. Aquesta obra ofereix una visió global de la dislàlia i alhora proposa una intervenció específica en diferents casos en els que es manifesten problemes de la parla. També dona una visió de pautes i habilitats preventives per potenciar i així evitar la possible aparició.

Està pensat i escrit en català. D'ençà l'any 1930, que es va publicar el llibre "Defectes del parlar" de Pere Barnils, fins ara, no hi havia cap altre llibre sobre el tema editat en aquesta llengua. Aquesta publicació "Tractament i prevenció de la dislàlia" fa referència de forma específica a la fonètica i fonologia catalana i als tipus de dislàlia que poden presentar els nostres parlants.

Els treballs i ensenyaments que va fer el professor Josep Guixà i la llavor que va deixar entre els seus deixebles, han servit com a punt de partida d'aquest llibre, motivant-ne l'inici i contribuint de forma molt directa en el seu desenvolupament. L'autora agraeix les aportacions de la professora Carme Bruno i a la seva empenta. Així mateix, les col·laboracions de les seves companyes logopedes, amb qui ha compartit experiències, i també les aportacions dels alumnes que amb les seves preguntes i

suggeriments han contribuït a donar forma a aquesta obra.

Aquest llibre reflecteix els tres eixos bàsics que han dirigit la seva trajectòria professional: la formació (l'ensenyament dels mestres), el treball (diagnòstics i tractaments) i la docència (cursos de formació i d'aprofundiment).

Està escrit en un estil clar i concís, i així pretén arribar a tot el públic sensibilitzat per aquest tema. Dirigit a logopedes, per tal que revisin i confrontin els tractaments; a estudiants com a llibre de text i de consulta; però també a mares, pares, mestres, psicòlegs, pedagogs, pediatres... i altres professionals interessats en aquest aspecte del llenguatge.

Està dividit en dues parts: una de més teòrica, on es descriuen els òrgans bucofonatoris i les seves funcions; es revisa la fonètica i la fonologia catalana i es detalla el desenvolupament fonològic; aquí també es defineixen conceptes importants per entendre i poder encarar els tractaments i la prevenció. L'altra part és la pràctica, on s'explica amb detall cada fonema i les seves generalitats i consideracions, per així poder entendre com es poden arribar a articular, a diferenciar i a generalitzar. També s'ofereixen tot de tècniques, exercicis dinàmics i jocs que permeten enfocar de forma més lúdica i efectiva els tractaments.

Des d'una perspectiva molt dinàmica i pràctica se'n treuen moltes idees que poden servir per aplicar en altres àmbits del llenguatge. És per tant, una eina molt útil per la quantitat de recursos, tant teòrics com pràctics que ofereix.

*Reseña a cargo de Montserrat Massana
Logopeda col. 08-0191*

En aquesta secció trobareu resposta a moltes preguntes que alguns de vosaltres ens heu fet per telèfon o per correu electrònic, i que encara que en aquell moment ja us vam respondre, pensem que hi ha algunes qüestions que, per la seva importància, val la pena reproduir-les, així tothom podrà informar-se i tenir-les en compte davant de situacions del dia a dia de la nostra feina. Us convidem a fer-nos arribar els vostres comentaris i els vostres dubtes i inquietuds

Convalidació titulació de diplomatura a grau

Benvolguts companys del CLC, vaig obtenir la meua titulació de diplomatura de Logopèdia l'any 2000 i voldria saber com està el tema de l'actualització del títol en relació amb el nou sistema de titulacions universitàries.

Moltes gràcies.

Anna

Estàvem desitjant que algú ens fes aquesta pregunta. Nosaltres també ens la continuem fent després d'haver mantingut reunions amb quasi tots els implicats en el tema, i, encara NO tenim una resposta única i entenedora.

D'ençà de la llarga lluita per aconseguir tenir la titulació de grau de Logopèdia dins del nou marc de les titulacions de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) i lluny de poder "descansar" i assaborir l'èxit, hem hagut de continuar lluitant per establir les "passarel·les", les convalidacions, entre aquestes titulacions. Recordem que hi ha diversos supòsits que cal regular, però el teu cas potser és el més entenedor.

Les titulacions les atorguen les universitats d'acord amb unes directrius del Ministeri d'Educació i, com sabeu, la nova normativa ha canviat les hores lectives per crèdits ECTS.

Una diplomatura comptabilitza 180 crèdits ECTS i el grau, 240 ECTS, per tant, hi ha una diferència de 60 crèdits ECTS que cal anivellar. Aquests crèdits que falten, sembla que només els poden concedir les universitats. Els col·legis professionals només podem suggerir i animar les universitats que organitzin aquest curs de 60 crèdits. Ara per ara cap de les universitats catalanes s'ha

interessat a fer-ho o, tal com està la situació econòmica, no s'anima a fer-ho.

En tractar-se d'una problemàtica que afecta tots els logopedes de l'Estat i tot el sistema universitari, el CLC està treballant-hi conjuntament amb el Consejo General de Colegios de Logopedas (CGCL), que és el que lidera davant el Ministerio, conjuntament amb el suport de tots els col·legis que l'integrem. Sabem que s'han dut a terme diverses activitats en aquest sentit, reunions amb comissions d'universitats, reunions amb el Ministerio, disseny de propostes, cartes en què es demanen explicacions, entrevistes..., i encara no hi ha propostes en ferm de solució.

Així doncs, de moment, l'únic que pots fer és adreçar-te a la universitat on vas estudiar la diplomatura, i, si tenen actualment la titulació de grau, presentar el teu expedient acadèmic i demanar que te'l convalidin. Aleshores, t'explicaran com ho has de fer segons ho hagin organitzat ells. Si on vas estudiar no ofereixen el grau, pots provar en una altra universitat que l'estigui fent, de Catalunya o de fora de l'Estat. Cal recordar que si alguna cosa bona ens han portat els ECTS és que valen igual per a tot Europa. Qui sap si en alguna universitat europea ho tindries més fàcil que aquí.

Des del CLC, seguim buscant, conjuntament amb el CGCL, que s'estableixi un criteri unificat i reconegut oficialment per a aquest tema de les convalidacions. Seguirem treballant-hi i informant-vos-en!

Des del CLC, us agrairíem que ens notifi-quéssiu per escrit si estaríeu disposats a fer un curs de 60 ECTS per convalidar la vostra titulació de diplomatura en titulació de grau, ja que, si podem demostrar a les universitats que hi ha molts logopedes interessats, potser s'anirien animant.

Honoraris professionals

L'Ajuntament de Llaveneres ha obert un servei de Logopèdia i cobren 16,36 € la sessió.

Això ho poden fer?

Els podem dir alguna cosa?

Núria.

Vull obrir una consulta i necessitaria rebre informació sobre els honoraris professionals. Fa temps vaig veure aquesta informació a la pàgina web del col·legi, però ara no la trobo. Si us plau, podeu enviar-me els preus actuals? Gràcies.

Mercè.

Benvolgudes Núria i Mercè, Encara que ja us vam respondre per correu

electrònic, tornem a escriure aquí les vostres preguntes perquè és un tema que interessa a tothom, no tan sols als professionals, sinó també als usuaris.

Com podreu veure, en aquesta mateixa revista, en l'article de la Catherine Perelló, nova comptadora de la Junta de Govern, la Llei òmnibus prohibeix als col·legis professionals donar qualsevol referència sobre els honoraris. D'això es dedueix que tothom pot establir els honoraris que cregui oportuns, ja que així ho diu la Llei de lliure competència.

Conscients que aquest és un tema que genera incertesa, sobretot als professionals joves que encara no tenen experiència i volen iniciar la tasca professional ben informats, hi estem treballant. Us mantindrem informats de qualsevol novetat.

Protocols d'avaluació per patologies logopèdiques

M'ha agradat molt la presentació del Protocol d'Avaluació de la Lectoescriptura -Dislèxia... Ha estat com fer un tastet del que s'està cuinant... Moltes gràcies!

M. Carmen

Vull saber si es trigarà gaire a acabar els protocols de la dislèxia, la disfàgia, TEL, disfuncions orofacials, etc., adreçats als logopedes.

Lidia, M. Àngels i més logopedes

Benvolgudes, Sabem que les autores del Protocol d'Avaluació de la Lectoescriptura. Dislèxia, així com els autors dels altres protocols estan treballant a marxes forçades per acabar la feina al més aviat possible. Una de les condicions inicials que vam acordar en la comissió de protocols va ser que el primer pas seria posar les diferents propostes en coneixement dels col·legiats, però a més a més, abans de fer-ne l'edició hi ha una sèrie d'etapes que s'han de complir, i en tots els casos se segueix el mateix procés: treball del grup, lectura a càrrec de professionals externs com a experts en el tema, presentació als col·legiats per reunir suggeriments i possibles esmenes, i, finalment, edició del treball acabat. És clar que tots volem tenir-ho a disposició, i com més aviat millor, però com comprendreu aquest és un procés de llarg recorregut. Prenent la metàfora, molt apropiada, de la nostra companya M. Carmen, al "fornet" del CLC la comissió de protocols està treballant amb cura i delicadesa per donar-vos a tastar els millors pastissos. Us demanem una mica de comprensió i paciència. Tot arriba i esperem tastar-ho molt aviat! ■

cultiva la teva salut

A-S TOTAL Col·legiats

**TRIPLE
DESCOMpte
FAMILIAR**

Una assegurança de salut de qualitat

- Cobertures de medicina preventiva.
- El ventall més ampli de prestacions (cobreix tractaments que altres entitats no donen).

Sense lletra petita

- No enganyem amb ofertes comercials que suposen no donar o limitar serveis sanitaris.

Amb el quadre mèdic més ampli

- Quadre mèdic a tot Espanya amb els millors professionals.

I a un bon preu

Col·legi
de Logopedes
de Catalunya

MÚTUA General de Catalunya

Professional BS

BS Compte Professional

OFERTA PER A:

Col·legi
de Logopedes
de Catalunya

**«No em cobren comissions
pel meu compte. Això sí que
és un tracte diferencial»**

BS Compte Professional és el compte que **ho té tot, excepte comissions¹**:

0

comissions

- 0 euros de manteniment¹
- 0 euros d'administració¹
- 0 euros per ingrés de xecs

Obri ara el seu compte i accedeixi a la resta de condicions preferents que Professional BS li ofereix pel fet de ser membre del seu col·lectiu professional.

Ara, a més a més, només pel fet de fer-se client, aconseguirà **un regal ben pràctic**.

Memòria USB
de 8 Gb*

Informi's sobre Professional BS a les nostres oficines, al **902 383 666** o directament a **professionalbs.es**.

NOMÉS PER A PROFESSIONALS

1. Excepte comptes inoperants en un període igual o superior a un any i amb un saldo igual o inferior a 150 euros.

* Promoció vàlida per un ingrés mínim de 300 €. Exclusivament per nous clients. En cas que s'exhaureixi aquest regal, es substituirà per un altre del mateix valor o superior.

